

2018 CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİNDE SOSYAL HAKLARIN YERİ: CUMHURBAŞKANI ADAYLARININ TWİTTER İLETİLERİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR ARAŞTIRMA

Süleyman ALDEMİR*

ÖZ

Çağdaş anlamda 19. yüzyılda kendini göstermeye başlayan sosyal haklar ve buna bağlı olarak gelişen sosyal politika uygulamaları 1945-1973 yılları arasında altın çağını yaşarken, bu dönemden sonra gerileme göstererek gümüş çağına girmiştir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler de toplumda dezavantajlı olan kesimlerin yaşadığı sorunları en aza indirmek için sosyal politika uygulamalarına bağlı olarak sosyal hakların geliştirilmesi adına birtakım çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmanın amacı 24 Haziran 2018'de gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı Seçimine katılan altı Cumhurbaşkanı adayının 25 Mayıs 2018 – 23 Haziran 2018 tarihleri arasındaki Twitter iletilerinde sosyal haklar konusunun ne oranda temsil edildiğini içerik analizi yöntemiyle tespit etmeye çalışmaktır. Ayrıca Cumhurbaşkanı adaylarının sosyal haklar bağlamındaki Twitter iletilerinde benzerlik ve farklılıkların ortaya konması çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır. Araştırmada Cumhurbaşkanı adaylarının Twitter iletilerinde sosyal haklar konusuna azımsanmayacak düzeyde yer ayırdıkları, iktidardaki muhafazakâr-liberal partinin adayının sosyal haklar konusunda az; buna karşın muhalefette yer alan sol, sosyal demokrat ve merkez sağda konumlanan partilerin adaylarının ise çok sayıda ileti gönderdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Politika, Sosyal Haklar, Ekonomik Haklar, Kültürel Haklar, Twitter

THE PLACE OF SOCIAL RIGHTS IN THE 2018 PRESIDENTIAL ELECTION: AN EMPIRIC STUDY ON TWITTER MESSAGES OF PRESIDENTIAL CANDIDATES

ABSTRACT

Social rights that started to show themselves in the 19th century in modern terms and social policies developed accordingly were experiencing their golden age between 1945-1973 but, after this period they declined and entered the silver age. Developing countries are also the problems of the disadvantaged sections of the society like Turkey, depending on behalf of social policy to minimize the development of social rights serves a number of studies. The purpose of this study is to try to determine, through content analysis method, to what extent the social rights issue is represented in the Twitter messages of six Presidential candidates, who participated in the Presidential Election held on June 24, 2018 between May 25, 2018 and June 23, 2018. In addition, revealing the similarities and differences in the Twitter messages of Presidential candidates in the context of social rights constitutes another purpose of the study. In the research, the candidate of the ruling conservative-liberal party, which the Presidential candidates devote a considerable amount of space to the social rights issue in

* Doktora Öğrencisi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Bölümü, slymn.aldmr.93@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1682-3461.

Makale Geliş Tarihi: 14.01.2021

Makale Kabul Tarihi: 26.04.2021

Araştırma Makalesi

their Twitter messages, is very little about social rights; On the other hand, it was concluded that the candidates of the left, social democrat and center-right parties in the opposition sent many messages.

Keywords: Social Policy, Social Rights, Economic Rights, Cultural Rights, Twitter

GİRİŞ

Sosyal, ekonomik ve siyasal ilişkileri düzenleme mekanizması olarak beliren hak kavramı, başlangıçta siyasal bir perspektiften açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak söz konusu kavram, kapitalizmin gelişme sürecine paralel olarak ekonomik, sosyal ve kültürel hakları da içine alan ekonomik ve sosyal perspektiflerden açıklanmaya başlanmıştır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından ekonomik sorunların toplumların geniş kitleleri üzerinde kendini hissettirmesi ile siyasal haklara ek olarak sosyal haklar kavramının demokratik, hukuk ve sosyal devlet anlayışı içinde bağlayıcılık kazanmaya başladığına şahit olunmuştur.

Her ne kadar sosyal haklar kavramı İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sosyal devlet anlayışı içinde bağlayıcılık kazansa da sosyal hakların uygulanmasına dayanan sosyal devlet uygulamaları 19. yüzyılda kendini göstermiştir. Nitekim 19. yüzyılın ortalarıyla birlikte ekonomik olarak büyük sorunlar yaşayan kitlelerin ve toplumun refah seviyesini iyileştirmeyi amacıyla sosyal devletin temelleri atılmıştır. Sosyal devletin ortaya çıkmasındaki itici güç ise Sanayi Devrimi ile birlikte yaşam koşullarının iyileşmek şöyle dursun gittikçe kötüleştiği işçi sınıfından gelen itirazlar olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden 1970'lerin ikinci yarısına kadar geçen dönem içerisinde sosyal devlet uygulamaları birtakım gelişmiş Avrupa ülkelerinde hissedilmiş, hatta bu dönem “sosyal devletin altın çağı” olarak adlandırılmıştır. Ancak 1973 Petrol Krizi'nin ortaya çıkardığı bunalım, sosyal devlet uygulamalarının zayıflamasına yol açmış ve “sosyal devletin gümüş çağı” başlamıştır.

Bir ülkenin gelişmişlik düzeyini belirleyen en önemli faktörlerden olan sosyal devlet anlayışı gelişmiş ülkelerde olduğu gibi gelişmekte olan ülkeler tarafından da uygulanmaya çalışılmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler çağdaş normları yakalamak adına bir yandan siyasal hakların genişletilmesi için çaba harcarken, diğer yandan da sosyal ve ekonomik koşullara bağımlı olan sosyal hakların geliştirilmesi için uğraş vermektedir. Ancak son dönemlerde gerek dünya genelinde gerekse Türkiye’de neoliberal ekonomi politikaları uygulanmakta ve ülke ekonomilerinin küresel ekonomilere entegrasyonu sağlanarak serbest piyasa ekonomisinin hüküm sürdüğüne şahit olunmaktadır. Özellikle Türkiye gibi gelişimini tam olarak gerçekleştiremeyen ve küresel pazarda yeteri kadar rekabet gücüne sahip olamayan ülkelerde bu duruma bağlı olarak işsizlik ve yoksulluk oranlarının yükseldiği görülmektedir. Bu işsiz ve yoksul kitlelerin sosyal haklar çerçevesinde yaşam koşullarının iyileştirilmesi için atılan adımlar ise istenilen düzeyde gerçekleşmemektedir. Bu nedenle var olan ekonomik problemlere bağlı olarak ortaya çıkan sosyal sorunların aşılması, sosyal hakların ve sosyal güvenlik konularının yurttaşlık hakları çerçevesinde kabul edilmesi, işsizliğin en asgari düzeye indirilmesi ve üretimin artırılması gibi ekonomide yapısal problemleri ortadan kaldıran kalıcı çözümlere yönelinmesini gerektirmektedir.

Yukarıda değinilen problemler çerçevesinde, sosyal ve ekonomik sorunların giderilmesi ve yaşam standartlarının yükseltilmesi için siyasal aktörlere büyük görevler düşmektedir. Siyasal aktörler, adı geçen sorunları öncelikle kendi gündemlerine almalı daha sonra da bunu medya

organları vasıtasıyla topluma ileterek medya gündeme taşınmalıdır. Sorunların ele alınmasının yanı sıra bu sorunların aşılması için sosyal politikalar perspektifinden yeni projeler geliştirmeli ve bu projeleri de medya organları vasıtasıyla topluma iletmeleri büyük önem arz etmektedir. Ancak Alver (2011) tarafından yapılan çalışma gerek siyasal aktörlerin gerekse basın sosyal hakları gündeme getirmede konusunda yetersiz kaldığını göstermektedir. Çalışmaya göre, 2011 genel seçimleri öncesinde siyasal aktörler tarafından ele alınan konular içinde sosyal hakların istenilen düzeyde olmadığı görülmüştür. Ayrıca siyasal aktörlerin mesajlarını topluma duyuran yazılı basın organlarının da yayın kimliği ve yayın politikasına bağlı olarak, haber metinlerinde siyasal aktörleri, daha fazla oranda, daha kapsamlı yer vererek veya daha az oranda ve sınırlı yer vererek, pozitif veya negatif olarak temsil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu araştırmaya göre, sosyal politikanın bir konusu olarak sosyal hakların gerek kapsamlı bir şekilde ele alınması ve irdelenmesinde gerekse topluma duyurulması ve yol gösterilmesi konusunda yazılı basının üzerine düşen görevi tam anlamıyla yerine getiremediği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, siyasal aktörlere seçmenleriyle oldukça hızlı, etkileşimli ve görece daha az maliyetli bir iletişim ortamı sunan sosyal medya platformları büyük önem taşımaktadır. Siyasal aktörler, sosyal haklar bağlamında var olan sorunları hem sosyal medya platformları aracılığıyla gündeme getirme hem de sosyal haklara ilişkin gerçekleştirilmeyi düşündükleri projelerini topluma hızlı ve kolay bir şekilde iletme fırsatı yakalamaktadır. Ayrıca sosyal medya platformları, siyasal mesajlarını belirli bir filtrelemeye maruz kalmadan topluma iletmelerine olanak sağlaması yönünden siyasal aktörler için büyük avantajlar sağlamaktadır.

Hem siyasal aktörlerin hem de yazılı basın organlarının siyasal seçim kampanyaları döneminde sosyal hakları gündeme getirme konusunda yetersiz kalması, geleneksel medya organlarına bir alternatif olarak değerlendirilen sosyal medya araçlarının sosyal hakları topluma duyurma ve bu çerçevede gündeme taşıma konusundaki potansiyelini gündeme getirmektedir. Bu bağlamda, yukarıda değinilen çalışmanın üzerinden geçen 10 yıllık sürede siyasal aktörlerin, sosyal haklar konusunda belirli bir farkındalık düzeyine kavuşup kavuşmadığı diğer bir deyişle sosyal haklar konusunu yeterince önemseyip önemsemediklerini tekrar ele almak ve bunu geleneksel medya organları yerine son yıllarda geniş bir kullanım alanına kavuşan sosyal medya araçları üzerinden gerçekleştirmek büyük önem taşımaktadır. Ayrıca Alver (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın sosyal medyaya odaklanarak yürütülmesiyle literatürde önemli bir eksikliğin giderilmesi ve literatüre katkı sağlanması büyük önem arz etmektedir.

Bu bilgilerden hareketle bu çalışmada ilk olarak, sosyal politikanın bir konusu olarak sosyal hakların genel hatlarıyla Avrupa’da ve Türkiye’de geçirdiği tarihsel seyir ve siyasal iletişim kavramı ele alınmaktadır. Daha sonra, 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminde aday olan Recep Tayyip Erdoğan, Muharrem İnce, Meral Akşener, Temel Karamollaoğlu, Doğu Perinçek ve Selahattin Demirtaş tarafından 25 Mayıs 2018 – 23 Haziran 2018 tarihleri arasındaki Twitter iletilerinde sosyal haklar konularının içerik analizi yöntemi ile ne oranda temsil edildiğine odaklanılmaktadır. Ayrıca adı geçen siyasal aktörlerin, sosyal haklar bağlamındaki Twitter iletilerinde benzerlik ve farklılıkların ortaya konması bir diğer odak noktasını oluşturmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın temel soruları şunlardır: Siyasal aktörlerin belirlenen tarihler arasındaki toplam Twitter iletilerinde sosyal haklara ne ölçüde yer ayırmaktadır? Siyasal aktörlerin sosyal haklara ilişkin Twitter iletilerinde cinsiyete, ideolojik görüşe ve iktidar veya muhalefet olma durumlarına bağlı olarak farklılaşma ya da benzerlik var mıdır?

1. AVRUPA'DA SOSYAL HAKLARIN TARİHSEL SEYRİ

Sosyal hakları bir toplumda adaleti sağlamak, sosyal eşitsizlikleri azaltmak ve ekonomik yönden dezavantajlı durumda olan kitleleri korumak amacına yönelmiş haklar (Tanör, 1978: 92) şeklinde tanımlamak mümkündür. Sosyal haklar kavramı ile ilintili olan sosyal politika kavramı ise “genellikle ekonomik yönden bağımlı ve güçsüz insanları sermayeye karşı korumak ve sömürölmelerini önlemek için devletin almış olduğu koruyucu, sınıflar arasında uyum ve denge sağlayıcı önlemlerdir” (Talas, 1992: 16). Sosyal hakları yerine getirmek amacıyla ortaya konan sosyal politika uygulamaları Spicker’in deyimiyle “esas itibarıyla toplumun refah düzeyini tahkim etmeyi” amaçlamaktadır (Spicker, 2000: 151-152). Diğer bir ifadeyle söylemek gerekirse, bu tür haklar ve uygulamalar, bir toplumun temel ihtiyaçlarını karşılamaya veya belli bir refah seviyesine ulaşmasını mümkün hale getirmeye odaklanmaktadır.

Sosyal politikaların bir konusu olarak sosyal hak kavramının köklerini İlkçağ ’da aramak mümkündür. İlkçağ ’da sosyal hak kavramı, dini ve ahlaki nedenlerin etkisiyle yardım yükümlülüğü çerçevesinde kendisini göstermektedir. Ancak söz konusu dönemde sosyal hak kavramının devletler tarafından yasal güvence altına alınmadığı bilinmektedir. Atina ve Roma’da şehir yönetimlerinin hastalara, yoksullara ve yaşlılara beslenme yardımı yaptığı, savaş yaralılarına ve savaşta hayatını kaybedenlerin yakınlarına yardımlarda bulunduğu görülmektedir. Ortaçağ’da ise dilenci cemaatlerinin kurulduğuna, el zanaatları ile uğraşanlar tarafından kurulan loncaların sosyal yardım faaliyetlerinde bulduklarına şahit olunmaktadır. 14. yüzyılda tarım toplumunun çözülmeye başlaması ve göç hareketleri şehirlerde korunmaya ve sosyal yardıma muhtaç toplumsal kitlelerin oluşmasına yol açmıştır. Bu nedenle 1349’da İngiltere’de belediyeleri, yoksul kitlelere yardım etmekle yükümlü kılan yasa çıkarılmıştır (Eichenhofer’den aktaran: Alver, 2011: 292-293). Böylece İngiltere’de İlkçağ’daki devletlerin aksine sosyal yardımlar, yasal güvence altına alınmıştır. 15. yüzyıla gelindiğinde ise feodalizmin çözümlenmesinin hızlanması ve ticari kapitalist ekonomik sistemin gelişmesine paralel olarak iş gücünü meydana getiren geniş halk kitlelerin ihtiyaç duydukları sosyal yardımlar ise ağırlıklı olarak kilise ve bir ölçüde de şehir yönetimleri tarafından karşılanmıştır.

16 ve 17. yüzyıllarda, Avrupa ülkeleri tarafından gerçekleştirilen coğrafi keşifler ve sömürgecilik faaliyetleri, 18. yüzyılda bilimin ve teknolojinin gelişmesi ve İngiltere’nin Manchester şehrinde başlayan ve ilerleyen dönemlerde diğer Avrupa ülkelerine yayılan sanayi devrimi, işçi sınıfının yaşam koşullarını iyileştirmek şöyle dursun daha da kötüleşmesine yol açmıştır (Alver, 2011: 293). 1840’lı ve 1850’li yıllarda sermayenin sahip olduğu gelirlerde sürekli olarak artış bir artış yaşanırken, buna karşın işçi sınıfının gelirleri ise durağanlaşmıştır. 1880’li yıllara gelindiğinde ise genel görünüm şu şekildedir: yarım asır boyunca derinlik kazanmış olan sanayileşme süreci, işçi sınıfının yaşam koşullarını iyileştirememiştir. Sanayi devrimi sonucu ortaya çıkan makineleşmeye bağlı olarak gelirleri sürekli olarak artış gösteren sermaye sahiplerinin yaşam koşulları iyileşirken, üretimi bizzat gerçekleştiren işçi sınıfının yaşam koşulları ise gittikçe kötüleşmiştir (Piketty, 2004: 9). Kapitalist ekonomik sistemin ve sanayi devriminin yarattığı ve ağırlık olarak işçi sınıfına ait olan sosyal sorunlar, 19. yüzyılın ikinci yarısından sosyal politikaların geliştirilmesine zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda sosyal sorun kavramının kapitalizmin ve sanayi devriminin yarattığı işçi sınıfının içinde bulunduğu kötü yaşam koşulları nedeniyle ortaya çıktığı ve sosyal sorun kavramının kapitalizmin kendi ekonomik ve sosyal sisteminin bir sonucu olduğu görülmektedir.

Yukarıda ifade edildiği gibi, işçi sınıfının yaşadığı yoksulluğun derinleşmesi ve geniş toplumsal kesimler içerisinde ortaya çıkan adaletten uzak ekonomik ve sosyal sistem, işçi sınıfının içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal sorunların aşılması için sosyal politikaların geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Özellikle Batı ülkelerinde sosyal politika kavramı, yoğun bir ilgi görmüş ve tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişi sağlamak adına sosyal programlar düzenlenmeye başlanmıştır. Almanya ise bu tür sosyal programların düzenlenmesine ön ayak olarak, sosyal politika uygulamalarının hayata geçirilmesine öncü bir rol üstlenmiştir. Pierson, sosyal devlet olma hedefine yönelik ilk adımların Almanya tarafından geldiğini öre sürmekte ve istatistiki verilerle adı geçen ülkenin sosyal devletin öncüsü olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim Almanya, 1871 yılında iş kazası sigortası, 1883'te sağlık sigortası ve 1889'da ise emekli maaşı gibi sosyal devlet uygulamalarını devreye sokan ilk ülke olmuştur. Öte yandan Alman İmparatoru Bismarck tarafından 1883'te yürürlüğe koyulan sigorta programı, sosyal devletin ilk uygulaması olarak kabul edilebilir (2006: 110). Bismarck tarafından uygulamaya geçirilen sosyal devlet uygulamaları, zaman içerisinde pek çok ülke tarafından taklit edilmiştir (Giddens, 2000: 125). Bu bağlamda, her ne kadar sosyal hak kavramını ilk çağlara kadar götürmek mümkün olsa da çağdaş anlamda sosyal hakların 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gelişmeye başladığı söylemek mümkündür.

Söz konusu dönemde sosyal politikalar, toplumda en fazla sorun yaşayan kesim olan işçi sınıfına yönelmiştir. İşçi sınıfının içinde bulunduğu kötü koşulların iyileştirilmesiyle bu kitlelerin siyasal kontrol altında tutulması ve disipline edilmesi, takip edilen sosyal politikaların ana amacı oluşturmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında, uygulanan sosyal politikaların Buğra ve Keyder'in ifadesiyle "bir yandan, kapitalizmin birey ve toplum üzerindeki etkilerini yumuşatarak kapitalizmi insani ve toplumsal açıdan sürdürülebilir kılmak amacıyla hizmet ettiğini" (2013: 10) söylemek yanlış bir çıkarsama olmayacaktır. Diğer bir deyişle kapitalizm, sefaletle mahkûm ettiği işçi sınıfından gelebilecek olası tepkileri uygulamaya soktuğu sosyal politikalar vasıtasıyla önlemeye çalışmıştır.

20. yüzyılın hemen başları sosyal hak kavramının yeniden önem kazanmaya başladığı ve toplumların sosyal durumuna ilişkin çeşitli analizlerin yapıldığı bir dönem olmuştur. Çünkü bahsi geçen dönemde endüstriyel devrimin ve kapitalist ekonomi anlayışının kendiliğinden toplumu zenginleştirmekte yetersiz kaldığı ve adaleti getiremediği gibi sosyal adaletsizliğe ve eşitsizliğe yol açtığı düşüncesi kabul görmüştür. Bauman, endüstrileşmenin ve kapitalizmin yoksul kesim üzerindeki yıkıcı etkisini ele alırken, sosyal hiyerarşinin tepesindekiler ile dibindekiler arasındaki uçurumun gittikçe arttığına dikkat çekmektedir. Kapitalist ekonomik bir sistemde toplumun üst katmanında biriken zenginliğin alt kesimlere de yansıtacağı iddia eden "damlama teorisine" kuşkuyla yaklaşan Bauman, "toplumun üst kesiminde biriken zenginlik aşağılara damlamadı, geriye kalanları zenginleştirmede, bizi kendi geleceğimiz ya da çocuklarımızın geleceği hakkında daha iyimser, daha güvenli veya mutlu kılmadı..." (2014: 12) diyerek, zengin kitle ile yoksul kitle arasındaki büyük ayrımı ortaya koymaktadır. Endüstrileşme, sermaye birikimi ve ticarileşmeden beslenen para ekonomisi, sosyal yaşam koşullarını derinden etkilemiş, özellikle 1929-1935 yılları arasında yaşanan dünya ekonomik krizi, sosyal haklara ilişkin tartışmaların şiddetlenmesine yol açmıştır.

Sosyal bir devletin olmazsa olmaz işlevi olarak kabul edilen (Esping-Andersen, 1999: 33) ve sosyal devlet anlayışı içerisinde adaletli bir sosyal düzen kurmayı amaçlayan sosyal politika uygulamalarının çağdaş formuyla ortaya çıktığı 19. yüzyılın ikinci yarısından

günümüze kadar iş edinmede kamusal hizmetten faydalanmak, mesleki eğitim görmek, kaza veya işsizlik sigortası gibi sosyal güvencelere sahip olmak, sağlık ve emeklilik gibi birtakım sosyal yardımlar görmeyi ifade eden haklar üzerinde yoğunlaştığı göze çarpmaktadır. Bu hakların yanı sıra savaş ve şiddet mağduru olma durumunda rehabilitasyon desteği almak, aile, eğitim, öğretim ve iş desteği almak, gençlik ve işsizlik yardımları almak da sosyal haklar kapsamında ortaya konan uygulamalar arasındadır (Eichenhofer'den aktaran: Alver, 2011: 291). Nitekim kapitalist ülkelerde yukarıda adı geçen sosyal haklar çerçevesinde sağlık, sosyal güvenlik, sosyal koruma, konut, eğitim ve yoksullar için yardım gibi birçok sosyal politika uygulamaları hayata geçirilmiştir (Dean, 2008: 2).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise, hak kavramına ilişkin yeni tartışmaların yapıldığına şahit olunmaktadır. 1948 yılında Birleşmiş Milletler Örgütü tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannameinde insanların doğuştan eşit ve özgür oldukları kabul edilmiş, insan hakları konusunun devletlerin bir iç sorunu olarak görmek yerine dünya toplumunun bir sorunu olduğu düşüncesi benimsenmiştir. Bu bağlamda İnsan Hakları Evrensel Beyanname, uluslararası insan hakları hukukunun gelişiminde önemli bir kilometre taşı görevi görmüş ve insan haklarını, ulusal politikanın bir konusu olmaktan çıkarak, uluslararası politikanın bir konusu haline gelmesine zemin hazırlamıştır. İnsan Hakları Beyanname ile beraber politik haklar, sosyal hakların da geliştirilmesini gerekli kılmış, böylece insan hakları konusunda gelişme sağlayacak diğer önemli adımların atıldığı görülmüştür (Alver, 2011: 294). Bu adımların ilki 1976 yılında yürürlüğe koyulan İkiz Sözleşmeler olarak bilinen yurttaşlık haklarını ve politik hakları kapsayan uluslararası Sivil Sözleşme ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi olmuştur. Adı geçen sözleşmede yurttaşlık ve politik haklar çerçevesinde; insanların doğuştan gelen en tabii hakları olarak kabul edilen düşünce ve inanç özgürlüğünün sağlanmasının yanı sıra ayrımcılığın, köleliğin, işkence ve insanlık dışı muamelelerin yasaklanması düşünülmüştür. Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi kapsamında ise; çalışma ve uygun çalışma koşullarına sahip olma haklarına ek olarak, sosyal güvenlik, sendikaya üye olma, uygun yaşam standardına sahip olma, ailenin, annenin ve çocuğun korunması öngörülmüştür. Ayrıca eğitim, sağlık, kültürel yaşama ve bilimsel ilerlemeye katılma ve fikir hakkının korunması da belirlenen diğer hedefler arasında yer almıştır (Alver, 2011: 295).

1960'lı ve 70'li yıllar, sosyal haklar bağlamında sosyal politikaların geliştiği ve farklılaştığı bir dönem olmuştur. Bu değişimin altında yatan ana nedenler ise söz konusu dönemlerde meydana gelen toplumsal hareketler ve kadın hareketleridir. Başlangıçta sadece işçi politikası olarak gelişen sosyal politika ilerleyen dönemlerde karmaşık bir toplum politikası olarak gelişme kaydetmiştir. Nitekim bu gelişmeye bağlı olarak, aileyi, eğitimi, sağlığı ve sosyal politika uygulamaları açısından diğer alanları da kapsamıştır. Fransa ve Almanya gibi Batı Avrupa ülkelerinde bir yandan üretimi ve rekabeti arttırmak amacıyla özel girişimler desteklenirken diğer yandan ise, çalışanların korunması hedeflenmiştir. Çalışanların korunması ve desteklenmesi amacıyla sosyal politika alanları, işsizlik, eğitim, hastalık ve yaşlılık gibi durumlarda bireylere destek olmaya yönelik çalışma hayatının ve sosyal güvenlik önlemlerinin düzenlenmesi gibi alanlara kaymıştır (Buğra ve Keyder, 2013: 9).

Çağdaş anlamda insan hakları ve buna bağlı olarak elde edilen politik, sosyal, kültürel ve ekonomik hakları değerlendirirken, bunu üç kuşak altında toplamak mümkündür. Birinci kuşak haklar; "kişi hürriyeti ve siyasal haklar" olarak karşımıza çıkarken, ikinci kuşak haklar ise "sosyal ve ekonomik haklar" olarak karşımıza çıkmaktadır. "Yeni insan hakları", "dayanışma hakları" ise üçüncü kuşak haklar olarak değerlendirilmektedir (Sur, 1993: 40).

Bu bağlamda, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ikinci kuşak hakları sosyal, ekonomik ve kültürel haklar olarak kabul etmektedir. İnsanların geçimlerini sağlamaları ve toplum içine katılımlarının sağlanması bu tür hakların kapsamına girmektedir. Bu da sosyal politika ve buna bağlı olarak gerçekleştirilen sosyal politika uygulamalarının özünü oluşturan etmendir (Dean, 2008: 2). Bu kapsamda sosyal, ekonomik ve kültürel haklar en az bireysel ve politik haklar kadar öneme sahiptir (Clarke, 2004: 32).

Yukarıda yer alan bilgiler genel hatlarıyla değerlendirildiğinde, Batı Avrupa ülkelerinde sosyal politikalar bağlamında ele alan sosyal hakların kapsamının genişlediği ve sosyal haklar konusunda önemli gelişmelerin kaydedildiği görülmektedir. Nitekim yapılan çalışmalar, İkinci Dünya Savaşı ile 1970'lerin ortalarına kadar geçen süre zarfında sosyal politika uygulamalarını devreye sokan sosyal devletin altın çağını yaşadığını ortaya koymaktadır. Söz konusu dönemde merkez ülkeleri olarak kabul edilen ABD, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya ve İngiltere gibi ülkelerde sosyal harcamalara ayrılan bütçelerde ciddi bir şekilde artış kaydedilmiştir. Bu ülkelerde 1960 yılında sosyal harcamaların gayri safi yurtiçi hasılaya oranı yüzde 12,3'ten yüzde 21,9'a çıkarak, iki kat artmıştır (Pierson, 2006: 129).

2. TÜRKİYE'DE SOSYAL HAKLARIN TARİHSEL SEYRİ

Sosyal hakların gelişimini Türkiye tarihi açısından ele aldığımızda bunu dönemin ekonomik ve siyasal yapısının belirleyiciliği çerçevesinde üç ana döneme ayırarak incelemek mümkündür. Bunlardan ilki Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Fermanı'nın (1839) ilanına kadar geçen dönem olurken, ikincisi ise Tanzimat Fermanı'nın ilanından Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar geçen süredir. Son dönem ise Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze kadar geçen süre şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda 1839'da ilan edilen Tanzimat'a kadar geçen zaman dilimine bakıldığında sosyal hakların ve buna bağlı olarak gelişen sosyal politikaların varlığından söz etmek pek de mümkün değildir. Çünkü Talas'a göre bir ülkede sosyal politikanın var olabilmesi için işçi sınıfının, kapitalizmin, sanayi devriminin ve demokrasinin olması gerekmektedir (Talas, 1992: 37). Osmanlı İmparatorluğu Batılı ülkelerin aksine sanayileşmesini tamamlayamamış ve bu duruma bağlı olarak işçi sınıfı oluşmamıştır. Ayrıca İmparatorluk, kapalı bir ekonomiye sahip olduğu için kapitalizm de gelişme gösterememiştir. Bir diğer önemli nokta ise imparatorluğun monarşi ile yönetilmesi sonucu demokrasinin yokluğudur. Görüldüğü gibi içinde bulunulan ekonomik ve siyasal koşullar, Osmanlı İmparatorluğu'nda sosyal politikaların gelişmesinin önünde bir engel teşkil etmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda yoksul kitlenin oluşabilecek sosyal risklere karşı korunmasında kurumsal bir nitelikten ziyade, dini ve toplumsal bir anlayış temelinde daha çok yardımlaşma ve dayanışma esasına dayanarak faaliyetler yürütülmüştür. Bu bağlamda dini inancın etkin olduğu vakıflar sosyal risklere karşı dezavantajlı kitlelerin korunmasında büyük önem taşımaktadır (Seyyar, 2008: 320). Ayrıca Osmanlı İmparatorluğu'nda sosyal güvenliğin sağlanmasında aile önemli bir yer tutmaktadır. Tarıma dayalı bir toplumsal yapı içerisinde bireyler aile bağları etrafında birbirlerini sosyal risklere karşı, karşılıklı dayanışma ve yardımlaşma anlayışına dayalı bir sosyal güvenlik sistemi içerisinde korumuşlardır (Candır ve İslamoğlu, 2014: 44). Tanzimat'ın ilanına kadar geçen süre genel hatlarıyla değerlendirildiğinde, Osmanlı İmparatorluğu'nda da tıpkı İlkçağ'da olduğu gibi sosyal hak

kavramının dini ve ahlaki nedenlerin etkisiyle yardım yükümlülüğü çerçevesinde kendisini gösterdiği görülmektedir.

1839'da Tanzimat'ın ilan edilmesiyle birlikte İmparatorluğun siyasal ve ekonomik yapılarında birtakım reformlara girilmiştir. Osmanlı yöneticileri, pek çok alanda gücünü kanıtlamış ve yeni ekonomik, sosyal ve siyasal atılımları başarmış olan Avrupa ülkelerini örnek almaya başlamıştır. Bu bağlamda sınırlı ölçü de olsa çalışma alanına ilişkin kanun (mecelle) ve tüzüklerle (nizamname) çalışma koşullarını düzenlemeye ilişkin yasal çalışmalar yapılmıştır. Örneğin söz konusu dönemde Medeni Kanun'u oluşturan Mecelle'nin 563. maddesiyle bir işçinin ücretinin mal karşılığında ödenmesi yasaklanmış ve çalışma süresinin gün doğumu ile başlayıp gün batımı ile sona ereceği hükme bağlanmıştır (Talas, 1992: 39). Tanzimat sonrasında işçilerin çalışma koşullarını düzenleyen sınırlı sosyal politika düzenlemelerinden biri de 1865 yılında çıkarılan Dilaver Paşa Nizamnamesi olmuştur. Ereğli Kömür Havzası için çıkarılan ve 100 maddeden oluşan bu tüzükle günlük çalışma süreleri 10 saat olarak belirlenmiş, işverenin alacaklıları arasında ücret alacaklarına öncelik tanınmış ve çok sayıda işçi çıkarılması durumunda bunun önceden duyurulmasına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca işverenin önemsiz sayılabilecek hastalıklarda işçilerin tedavisi için madenlerde doktor bulundurulmasını öngörmüştür (Talas, 1992: 40).

Meşrutiyetin ilanından hemen sonra sosyal güvenliğe doğru ilk adımların atıldığı görülmektedir. Devlet hizmetinde istihdam edilen asker ve sivillerin, emeklilik durumlarını güvence altına alan ve onların dul ve yetimlerini de kapsayan yasal düzenlemeler yürürlüğe sokulmuştur. 1908 yılında İkinci Meşrutiyetin ilanı birlikte sosyal politikalara ilişkin önemli gelişmeler olmasa da üç önemli yasanın çıktığı bilinmektedir. Bunlardan ilki, Tatili Eşgal Cemiyetleri Hakkında Kanunu Muvakkat (İşlerin Durdurulması Cemiyetleri Hakkında Geçici Yasa) 8 Ekim 1908'de, Tatili Eşgal Kanunu (İşlerin Durdurulması Yasası) 8 Ağustos 1908'de ve Cemiyetler Kanunu ise 1909'da çıkarılmıştır. Söz konusu yasalarla demiryollarında, liman ve rıhtımlarda yükleme-boşaltma işlerinde, aydınlatma, su, tramvay ve kent içi vapur ulaştırmasında çıkan iş uyuşmazlıkları konusunda düzenlemeler yapılmıştır (Talas, 1992: 41-42). Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nda yapılan yasal düzenlemeler sınırlı düzeyde kalmış, bu nedenle yoksulluğun giderilmesi için yeterli olmamıştır.

Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında ise, ülkenin içinde bulunduğu zorlu koşullara bağlı olarak 1921 ve 1924 Anayasalarında sosyal ve ekonomik haklara ilişkin geniş kapsamlı kuralların yer almadığı görülmektedir (Talas, 1992: 54; Akın, 2006: 3). Ancak 1924 Anayasasının 70. Maddesinde sözleşme, çalışma, toplanma ve dernek kurma haklarının belirlendiği bilinmektedir. Talas'a göre bu haklar, sosyal politika açısından önemli haklardır ve sosyal adaleti sağlamaya yönelik sağlıklı çalışmalardır (Talas, 1992: 65). Cumhuriyetin kuruluş yıllarında yasal düzenlemeler, sosyal hakları sınırlı ölçüde geliştirici önlemlerden ibaret kalmıştır. Bu dönemde sosyal yardım büyük ölçüde gönüllü çabalara dayanmış ve sivil toplum kuruluşların inisiyatif aldığı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Buğra, 2010: 98). Bu bağlamda, Osmanlı İmparatorluğu ile Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında sosyal haklara ilişkin yasal düzenlemelerin istenilen düzeyde olmadığını söylemek mümkündür.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında 1945 yılında çıkarılan Çiftçiye Topraklandırma Kanunu ile sosyal haklara yönelik yasal düzenlemeler yapılarak sosyal güvenlik alanında önemli bir adım atılmıştır. Nitekim 1945 yılında Çalışma Bakanlığı kurulmuş, İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir. Takip eden yıllarda ise sosyal haklara bağlı olarak sosyal güvenlik alanlarında birtakım gelişmeler yaşanmıştır. 1946'da İşçi Sigortaları Kurumu kurulurken, 1947 yılına gelindiğinde ise Sendikalar

Kanunu çıkarılmış ve buna bağlı olarak işçilere grev hakkının verilmesi, sosyal hakların geliştirilmesi adına umut verici gelişmeler olarak kayda geçmiştir. 1949'da farklı devlet kurumlarında görev alan memurları tek çatı altında toplamak adına Emekli Sandığı yeniden düzenlenmiştir. 1950'li yıllarla beraber sınırlı ölçüde de olsa sosyal hakların geliştirilmesi sürdürülmüş, bu kapsamda sigorta kapsamındaki işçilere yönelik emeklilik düzenlemeleri hayata geçirilmiş, malullük sigortası uygulamalarına başlanmıştır (Buğra vd., 2010: 160-161).

1961 Anayasasıyla birlikte Türkiye'de siyasal ve sosyal haklar açısından yeni bir dönem başlamıştır. Söz konusu dönem, özgürlükçü, çoğulcu ve katılımcı demokrasi nitelikleriyle öne çıkmaktadır. Devlet milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olma nitelikleri ile donatılmıştır. Talas'ın ifadesiyle "Türkiye' de ilk kez, anayasa hükmü ile sosyal devlet doğmuştur" (Talas, 1992: 55). Sosyal devlet ilkesinin anayasal bir düzeyde tanındığı 1961 Anayasası ile kendinden önce yapılan diğer anayasalar karşılaştırıldığında daha kapsamlı ve daha ayrıntılı bir şekilde hak ve özgürlükler konusuna yer verilmiştir (Turan, 1996). Anayasanın yürürlükte kaldığı dönemde ülkede özgürlükçü, çoğulcu ve katılımcı niteliklere sahip siyasal düzenin varlığı, gerçek ücretlerin sürekli artışına zemin hazırlamıştır. Sendikal haklar ve özgürlükler bütünü ile işlediğinden sosyal devlet ilkesi önem kazanmıştır (Talas, 1992: 55).

1980 yılının başı ile Türkiye'de ekonomik anlamda yeni bir döneme girilmiştir. 24 Ocak 1980 tarihinde kabul edilen "Ekonomik İstikrar Kararları" ile serbest piyasa ekonomisine doğru bir yöneliş başlamıştır. Bu kararlarla birlikte planlı ekonomi politikasının terk edildiğine şahit olunmuştur. Alınan yeni kararlar çerçevesinde devletin mal ve hizmetlerin yanı sıra faiz ve döviz fiyatlarına müdahale etmemesi hedeflenmiştir. Bunlara ek olarak, ihracatın artırılması, ithalatın serbestleştirilmesi ve yabancı sermayenin ülkeye girişinin teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca devletin ekonomi alanındaki müdahaleci rolünün olabildiğince en asgari düzeye indirilmesiyle ülke ekonomisinin uluslararası pazarlara açılması beklenmiştir (Boratav, 2005: 196). Bu yeni ekonomik yönelim, 1980 yılında gerçekleştirilen askeri müdahale sonrasında da sürdürülmüştür. Bu nedenle 1982 Anayasasında sosyal politikalar ve bu politikalara bağlı olarak kullanılan hak ve özgürlükler göz ardı edilmiştir. Öte yandan bu hak ve özgürlükler olabildiğince sınırlanmış ve etkinlikleri minimum düzeye çekilmiştir. Her ne kadar 1982 Anayasasında devletin sosyal bir devlet olduğu ilkesi kabul edilmiş olsa da söz konusu dönem için sosyal politikaların varlığından söz etmek mümkün değildir (Talas, 1992: 231).

2000'lere gelindiğinde ise Avrupa Birliği'ne (AB) uyum sürecine bağlı olarak sosyal güvenlik sisteminin yeniden yapılandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu kapsamda 4447 sayılı Kanun ile sosyal güvenlik sisteminde bir ölçüde iyileştirilmeye gidilirken 2000 yılında yurttaşlık ve politik hakların yanında sosyal, ekonomik ve kültürel hakların geliştirilmesini hedefleyen İkiz Sözleşmeler imzalanmıştır (Soysal vd., 2003: 8). Buna ek olarak, 2000 ve 2003 yıllarında uygulamaya konulan yasal düzenlemelerle sosyal güvenlik kurumları, işlevselleştirilmeye çalışılsa da emeklilik ve sağlık hizmetleri sorunları ortadan kaldırılarak, istenilen düzeyde iyileştirme sağlanamamıştır. Sosyal haklara ilişkin alınan mesafe yeterli olmasa da Türkiye, AB'ne üye olma sürecinde sosyal hakların geliştirilmesine yönelik belgeleri kısmen de olsa onaylamıştır. Bu kapsamda AB'nin 1961 tarihli Sosyal Şart'ı ve 2001, 2003, 2006 ve 2008 Katılım Ortaklığı Belgeleri belirtilebilir (Alver, 2011: 299). Türkiye'nin müktesebatını, AB müktesebatı ile uyumlu hale getirmeyi amaçlayan Katılım Ortaklığı Belgeleri sendikal haklar, çocuk işçiler sorunu ve sosyal diyalog gibi konuların

yanı sıra din ve inanç, cinsiyet, ırk ve etnik köken, cinsel tercihler ve bedensel nedeniyle yapılan ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını hedeflemektedir. Ayrıca iş hukuku ve çalışma alanında eşitliğin sağlanması, iş güvenliği ve işçi sağlığı, sağlık hizmetlerinden yararlanma ve hizmetlerin ve toplumun sağlık durumunun iyileştirilmesi amacıyla önlemler alınması ve sosyal güvenlik ağının güçlendirilmesi gibi sosyal hakları kapsamaktadır (Özdemir vd., 2010: 19).

Özetle söylemek gerekirse, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinden günümüze kadar sosyal politika ve buna bağlı olarak gerçekleştirilen sosyal hak düzenlemelerinin ve uygulamalarının istenilen seviyede olmadığı görülmektedir. Toplumda dezavantajlı kesimlerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi, yoksullukla mücadele edilmesi ve sosyal, ekonomik ve kültürel hakların geliştirilmesi için sosyal hukuk devleti çerçevesinde, siyasal aktörlerin bu konulara ağırlık vererek, siyasal projeler ortaya koyması büyük önem taşımaktadır.

3. SİYASAL İLETİŞİM

Siyasal aktörlerin siyasal mesajlarını seçmenlerine ve kamuoyuna duyurmasında ve bu yönde gündem oluşturmada siyasal iletişim önemli bir kavram olarak dikkat çekmektedir. Siyasal aktörler ile seçmenler arasında köprü görevi gören siyasal iletişim, siyaset ve iletişim kavramlarını içinde barındıran bir çatı kavramdır. Bu nedenle siyasal iletişim kavramını daha iyi anlayabilmek için siyaset ve iletişim kavramlarına kısaca değinmek yerinde olacaktır.

Neredeyse insanlık tarihi kadar eski bir kavram olan siyaset, Arapça 'da ki "siyasa" kelimesinden türemekte ve "at eğitimi" anlamına karşılık gelmektedir (Kışlalı, 2002: 17). Kavram, zaman içerisinde "yetiştirmek", "birine bakmak" ve "yönetmek" anlamlarında kullanılmıştır (Çetin, 2015: 33). Siyasetin Batı dillerindeki karşılığı olan politika ise Antik Yunan'da "şehir devleti" anlamına gelen "polis" kelimesinden gelmektedir. Politika kavramı daha modern tanımıyla "devletle ilgili olan" şeklinde yorumlanmaktadır (Heywood, 2013: 23). İnsanlık tarihiyle birlikte var olan bir kavram olarak iletişimin ise, Latince'de "paylaşım", "bir aradalık" anlamlarına gelen "common" kelimesinden türediği öne sürülmektedir (Güngör, 2016: 41). Tanım olarak iletişim, "esas olarak simgeler aracılığıyla bir kişiden ya da gruptan diğerine bilginin, fikirlerin, tutumların veya duyguların iletimidir" (Mutlu, 1994: 98-99).

İletişim, toplumun tüm alanlarıyla ilişkili olduğu gibi siyaset kavramıyla da ilişkili bir kavram olarak dikkat çekmektedir. Geniş halk kesimlerine ulaşma hedefi taşıyan siyasetin iletişim kavramından ayrı düşünülmesi olanaksızdır. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde meşruluk kazanmak için halk desteğine muhtaç olan siyaset kurumu, söz konusu meşruluğu kazanmak için toplumla iletişim kurmak zorundadır. Siyasetin iletişime duyduğu bu ihtiyacın sonucunda siyasal iletişim kavramı bir disiplin olarak ortaya çıkmıştır. Tanım olarak siyasal iletişim, "spesifik hedeflere ulaşmak amacıyla siyasiler ve diğer siyasal aktörler tarafından gerçekleştirilen tüm iletişim biçimleri"dir (Mc Nair, 2011: 4). Söz konusu kavrama işlevsel yönden yaklaşan Michel Bongrad'a göre siyasal iletişim, siyasal aktör/aktörlerin hedef kitleleri olan seçmenler karşısında kendi uygunluğunu kanıtlamak, kendisini seçmenlere tanıtmak ve rakiplerinin önüne geçmek amacıyla gereksinim duyduğu oyu kazanmak için kullandığı tekniklerin tümüdür (Bongrad, 1992: 17).

Kendilerini seçmelere tanıtmak ve ön plana çıkarmak suretiyle rakiplerine karşı avantaj sağlamak isteyen siyasal aktörler gerek yüz yüze gerekse medya aracılığıyla siyasal iletişimden yararlanmaktadır. Bu çerçevede siyasal iletişim, onu kullanan siyasal aktörlere bazı yararlar sağlamaktadır. Siyasal iletişimin siyasal aktörlere sağladığı bu faydalar aynı zamanda siyasal iletişimin işlevlerini de ortaya koymaktadır. Siyasal mesajların iletilmesi, mesajların etkinliğinin ve kalıcılığının artırılması, kamuoyu beklentilerinin ölçülmesi geri besleme kanallarının tesisi, kanaat önderlerinin etkilenmesi, gündem oluşturabilme yeteneğinin artırılması ve siyasal rakiplere karşı avantaj sağlanması, siyasal iletişimin işlevleri arasında yer almaktadır (Özkan, 2007: 25-27). Bu işlevler genel olarak değerlendirildiğinde siyasal iletişimi kullanan siyasal aktörler, kendileri hakkında bilgiye ihtiyaç duyan seçmenlere gerekli bilgileri sağlamanın yanı sıra, siyasal aktörlerin seçmenlere ulaştırdıkları siyasal mesajların kalıcılığını da artırabilmektedir. Ayrıca siyasal aktörlerin daha sağlıklı karar alabilmek için ihtiyaç duyduğu kamuoyunun beklentileri ve istekleri, siyasal iletişim sayesinde elde edilebilmektedir. Bununla birlikte siyasal iletişim, seçmenlerin siyasal aktörlerin siyasalarına ve mesajlarına verdiği tepkileri ölçülebile olanağı sunmaktadır. Siyasal iletişim sayesinde siyasal aktörler, kamuoyunun ne hakkında düşünceleri gerektiğini belirlemekte ve rakip siyasal aktör ve partiler arasında kendilerinin en iyisi oldukları konusunda toplumu olumlu yönde ikna etme fırsatı bulmaktadır.

Siyasal hedeflerine ulaşmak isteyen siyasal aktörler, bu hedeflerini gerçekleştirebilmek adına siyasal iletişim kampanyalarına başvurmaktadır. Siyasal mesajların hedef kitleye (seçmenlere) ulaşmasında önemli bir köprü görevi gören siyasal iletişimin sunduğu çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Bu yöntemler; yüz yüze siyasal iletişim, uzaktan siyasal iletişim ve medya aracılığıyla siyasal iletişim olmak üzere üç çeşittir.

Yüz yüze siyasal iletişim, aynı ortamı paylaşan iki ya da daha fazla kişinin herhangi bir araca ihtiyaç duymadan karşılıklı bilgi alışverişi yapmasıdır (Aziz, 2010: 47). Bu yöntemde mesajı ileten kişi (siyasal aktör) ile mesajı alan hedef kitle (seçmenler) dar ya da geniş alanlarda aynı ortamı paylaşmakta, siyasal içerikli mesajlar sözlü ve beden dili ile aktarılmakta ve anında geri bildirim alınmaktadır. Siyasal aktörler veya partiler tarafından gerçekleştirilen seçim mitingleri, mahalle, esnaf ve kahvehane ziyaretleri yüz yüze siyasal iletişim kampanyaları kapsamındadır. Bu siyasal iletişim türünde kaynak ve alıcının/alıcıların birbirlerini görmeleri ve geri bildirim anında sağlanması, yüz yüze siyasal iletişimin başarısını artıran en önemli unsurların başında gelmektedir (Aziz, 2007: 48). Sadece medya araçları vasıtasıyla yapılan siyasal kampanyaların başarısız olduğuna dikkat çeken Cengiz Anık, seçmenleri ikna etme konusunda en başarılı iletişim türünün yüz yüze siyasal iletişim olduğunu öne sürmektedir (Anık, 2000: 251-252).

Uzaktan siyasal iletişim, siyasal içerikli mesajı ileten siyasal aktör ile mesajı alan seçmenlerin aynı ortamı paylaşmadığı ve birbirini görmekten yoksun olduğu iletişim türüdür. Uzaktan siyasal iletişimin yürütüldüğü araçlar arasında mektup, telgraf, telefon ve faks gibi kanallar kullanılırken, iletişim teknolojisinde yaşanan baş döndürücü gelişmeler sayesinde son yıllarda CD, VCD, DVD gibi medya aygıtlarının yanı sıra, internetin bu alanda yaygınlaşmasına şahit olunmaktadır. Uzaktan siyasal iletişimin en önemli yanı kitlelere dönük bir iletişim imkânı sunmasıdır. Adı geçen medya araçları genellikle tanıtım ve propaganda amacıyla siyasal iletişim kampanyalarında sıkça kullanılmaktadır (Aziz, 2007: 48-49).

Medya aracılığıyla siyasal iletişim ise daha çok gazete, dergi, radyo, sinema ve televizyon dolayısıyla yürütülen siyasal iletişim kampanyalarını kapsamaktadır. Demokratik

sistemlerin hâkim olduğu ülkelerde gerek siyasal yaşamın canlanması ve siyasal katılımın yaygınlaşması gerekse seçmenler ile siyasal aktörler arasında bilgi alışverişi sağlaması nedeniyle medya araçları büyük öneme sahiptir (Bekiroğlu ve Bal, 2014: 128). Medya araçları, 20. yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte siyasal iletişimde yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Kaynak ile alıcı arasında köprü olan medya, siyasal aktörler ile seçmenler arasında çift yönlü iletişime olanak sağlamaktadır. Nitekim medya, yalnızca siyasal aktörlerin mesajlarını seçmenlere iletmekle kalmayıp aynı zamanda seçmenlerden gelen geri bildirimleri siyasal aktörlere iletme işlevini de yerine getirmektedir. Siyasal iletişim kampanyalarında medyanın en önemli işlevlerinden biri de siyasal olaylara ilişkin konuları gündeme taşıyarak kamuoyunda tartışılmasını sağlamaktır (Aziz, 2007: 52).

Siyasal iletişim, yeni bir akademik disiplin olmasına rağmen siyasal aktivitenin kendisi kadar eskidir. Günümüzün modern toplumlarında olduğu gibi, siyasal iletişim, Antik Roma ve Antik Yunan uygarlıkları dönemlerinde siyasal hayatın önemli bir parçası olmuştur (Lilleker, 2013: 15). Siyasal iletişim, ilk kez sistemli ve bilinçli bir hale Aristoteles tarafından getirilmiş, “Retorik” adlı yapıtında Aristoteles, retorüğının tanımını yapmış ve retorüğü kullanacak siyasal aktörde bulunması gereken özelliklerin üzerinde durmuştur (Aristoteles, 2013: 23). Aristoteles ile başlayan retorik, zaman içerisinde kurumsal bir kimliğe bürünmüş, gelişmiş ve farklı boyutlara uzanmıştır. Roma İmparatorluğu’nun çökmesinin ardından forum geleneği sona ermiş ve retorik, içeriği kilise tarafından doldurulan bir vaaz biçimini almıştır (Çankaya, 2015: 13). Söz konusu durum Avrupa’da 1450 yılında Johannes Gutenberg tarafından matbaanın icat edilmesine kadar varlığını sürdürmüş, matbaa ile beraber skolastik düşünce yıkılmış, böylece kilisenin siyasal alandaki egemenliği de azalma eğilimine girmiştir (Eldeniz ve Sırma, 2010: 44).

Siyasal iletişim, uzun bir süre boyunca yüz yüze ve birincil ilişkiler geliştirilerek uygulanırken 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren iletişim dünyasında yaşanan teknolojik gelişmelere paralel olarak, sırasıyla radyo, sinema ve televizyon gibi kitle iletişim araçları siyasal iletişim kampanyalarında kullanılmaya başlanmıştır. Bu araçlardan radyo, özellikle İkinci Dünya Savaşı boyunca savaşa katılan devletler tarafından bir propaganda aracı olarak yoğun bir şekilde kullanılmıştır (Bostancı, 2015: 82). Yine aynı dönem içerisinde radyoya ek olarak, haber içerikli sinema filmleri de propaganda amacıyla kullanıma sokulmuş, Almanya ve İngiltere gibi ülkeler ordu bünyesinde belgesel film daireleri kurmuş ve kendi savaş propagandalarını gerçekleştirmiştir (Türkoğlu, 2004: 71).

1960’lı yıllara gelindiğinde televizyon, siyasal iletişim kampanyalarında ön plana çıkarken adı geçen iletişim aracı ilk kez bir siyasal iletişim aracı olarak 1960’ta Amerika Birleşik Devletleri’nde gerçekleştirilen başkanlık seçiminde kullanılmıştır. Bu tarihten sonra siyasal iletişimde “televizyon çağı”nın başladığı öne sürülmektedir (Çankaya, 2015: 8; Oktay, 2002: 81). Siyasal iletişim kampanyalarında kitleleri mobilize etme ve yönlendirme açısından yetkinliğini ispatlayan televizyon, kısa bir süre içerisinde Amerika Birleşik Devletleri sınırlarını aşmış ve önce Batı ülkelerine daha sonra da diğer dünya ülkelerine yayılmıştır.

Dünya çapında İkinci Dünya Savaşı’nı takip eden yıllarda sistemli bir şekilde uygulanmaya başlanan siyasal iletişim, Türkiye’de ancak 1950’de kendine yer bulabilmiştir. Cumhuriyetin kurulduğu tarihten 1950’ye kadar geçen süre zarfında, siyasal iletişim çalışmaları beklenen düzeye erişmemiştir (Çobanoğlu, 2007: 51). 1950’de yapılan seçim için yürütülen siyasal iletişim kampanyalarında ağırlıklı olarak radyo ve afişler kullanılırken 1980’li yıllarla beraber televizyon siyasal iletişim kampanyalarında etkin bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Sağnak, 1996: 301). 1990’larda ise siyasal iletişim kampanyaları

büyük bir atılım göstermiş, siyasi partilerin ve ideolojilerin yerine liderlerin ve imajın ön plana çıktığı Amerikan Tarzı siyasal iletişim kampanyalarının yaygınlık kazanmaya başlamıştır (Kılıçaslan, 2008: 77-78).

2000'lerin başlarıyla birlikte, internet teknolojisinde yaşanan büyük ilerlemeler, seçmenleriyle buluşmak isteyen siyasal aktörler için daha ucuz, kolay ve etkili bir iletişim olanağı sağlamıştır. Özellikle 2008'de gerçekleştirilen Amerikan başkanlık seçiminde, Barack Hüseyin Obama'nın sosyal medyayı etkili bir şekilde kullanması ve bunu da seçim sonuçlarına yansıtması, siyasal aktörlere siyasal iletişim faaliyetleri yapma konusunda yeni kapılar aralamış, Türkiye'deki siyasal aktörler de siyasal iletişim kampanyalarını sosyal medya araçları üzerinden yürütmeye başlamıştır. Bu noktada, sosyal medya ve yeni medya mecraları da siyasal iletişimin ve siyasal reklamcılığın vazgeçilmez bir kolu haline gelmiş ve önemini günden güne artırmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Türkiye'de 24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı Seçiminde Cumhurbaşkanı adayları olan Recep Tayyip Erdoğan, Muharrem İnce, Meral Akşener, Temel Karamollaoğlu, Doğu Perinçek ve Selahattin Demirtaş tarafından paylaşılan Twitter iletilerinde, sosyal politikanın bir konusu olarak kabul edilen sosyal hakların (sosyal, ekonomik ve kültürel haklar) ne oranda temsil edildiğinin içeriksel olarak incelenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca siyasal aktörlerin iktidar olma, cinsiyet veya sahip olunan ideolojik görüşe bağlı olarak sosyal haklara ilişkin Twitter iletilerinde benzerlik veya farklılaşmanın söz konusu olup olmadığı, çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır.

4.2. Araştırmanın Kapsamı, Amacı, Yöntemi ve Sınırlılıkları

Çalışma kapsamında; cumhurbaşkanı adayı olan altı siyasal aktörün, 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçiminde 25 Mayıs 2018 – 23 Haziran 2018 tarihleri arasında Twitter aracılığıyla gönderdikleri iletiler ele alınacaktır. Bu bağlamda araştırma nesnesi olarak Twitter'ın seçilme nedenini açıklamak faydalı olacaktır. Twitter, hem siyasal iletişimde kurumsal kimliğin bireysel hesaplar üzerinden gerçekleştiği (Doğu vd., 2014: 53) hem de genellikle siyasal konuların gündeme getirilip tartışılmaya açıldığı bir platformdur. Bir diğer önemli nokta ise Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez hem Genel Seçimlerin hem de Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin birlikte yapılmış olmasıdır. Bilindiği gibi 2017 yılında gerçekleştirilen referandum sonucunda Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmiş, böylece eski sistemle kıyaslandığında Cumhurbaşkanlığı makamı daha geniş yetkilerle donatılmıştır. Bu nedenle seçimlerde birinci öncelik mecliste çoğunluğu elde etmekten çok Cumhurbaşkanlığı yarışını kazanmak olmuştur. Nitekim bu durum, söz konusu seçim döneminde siyasal partilerin ve aktörlerin gerçekleştirdikleri seçim kampanyalarında kendini göstermiştir. 24 Haziran 2018'de gerçekleştirilen seçimlerin ağırlık olarak Cumhurbaşkanlığı seçimi olması nedeniyle siyasal aktörlerin üyesi oldukları siyasal partilerin kurumsal Twitter hesapları yerine adı geçen aktörlerin bireysel Twitter hesapları analiz edilmiştir. Ayrıca Cumhurbaşkanı adaylığını açıklayan altı siyasal aktörün Twitter iletileri analiz edilirken, retweet edilen iletiler ve paylaştıkları periscope yayınları kapsam dışında bırakılmıştır.

Çalışmanın evreni, Cumhurbaşkanlığı seçimine katılan altı siyasal aktörün resmi Twitter hesapları ve bu hesaplardan paylaşılan Twitter iletileridir. Ancak çalışma evreninin tamamına ulaşmak ve analiz etmek oldukça yorucu ve zaman alan bir süreç olacağından evreni temsil edecek örneklemin belirlenmesi gerekmektedir. Buradan hareketle çalışmanın örneklemini, olasılığa dayalı olmayan örneklem tekniklerinden olan “amaçsal örneklem” veya diğer adıyla “kriter temelli örneklem” olarak belirlenmiş, kriter olarak ise 25 Mayıs 2018 – 23 Haziran 2018 tarihleri belirlenerek, bu tarihler arasında paylaşılan Twitter iletileri analiz edilmiştir.

Çalışma, bir sosyal medya aracı olan Twitter ile sınırlandırılmıştır. Çalışmanın bir diğer sınırlılığı ise 25 Mayıs 2018 – 23 Haziran 2018 arasında paylaşılan Twitter iletileridir. Çalışma, Cumhurbaşkanlığı Seçimine odaklandığı için altı Cumhurbaşkanı adayının resmi kişisel Twitter hesaplarıyla sınırlandırılmıştır.

Çalışmada Cumhurbaşkanı adaylarının resmi Twitter hesapları aracılığıyla gönderdikleri iletiler ve elde edilen sayısal veriler içerik analizi/çözümlemesi yöntemiyle incelenmiştir. İçerik analizi, “söylemin görünen, kolayca yakalanan, sergilenmiş ve ilk bakışta algılanan içeriği yerine, gizil, üstü örtülü içeriğini ortaya çıkarmayı sağlamaktır” (Bilgin, 2006: 1). Bu yöntemde temel amaç, araştırmacının analiz edilecek materyallerin içeriğine yönelik nesnel bir değerlendirme şekli geliştirmektir (Kurtuluş, 2010: 50-51). Gökçe’ye göre ise, içerik analizinin temel amacı “sayıca fazla olan metin yığnında, araştırma sorusu açısından önem arz eden ortak bilgileri tespit etmek ve değerlendirmektir” (Gökçe, 2006: 21).

Çalışmanın amacına geçmeden önce çalışmada kullanılan kategorilerin neler olduğuna ve bu kategorilerin tanımlarına yer vermek büyük önem taşımaktadır. Çalışmada yer alan sosyal, ekonomik ve kültürel haklara ilişkin tanımlar şu şekildedir:

Sosyal haklar: toplumda dezavantajlı ve yoksul kesimlerin yaşam koşullarını iyileştirmek adına aile yardımı yapmayı, emeklilik, işsizlik, sağlık ve kaza sigortaları sağlamayı, şiddet gören kadınlara yönelik maddi ve manevi destek sağlamayı ve gençlere yönelik gençlik yardımı yapmayı içermektedir. Bunların yanında sosyal haklar, eşit yurttaşlık statüsüne ilişkin vurguları da içermektedir.

Ekonomik haklar: toplumda dezavantajlı ve yoksul kesimlerin yaşam kalitelerini artırmak için çalışan ücretlerinin adil bir şekilde dağıtılmasını, yoksulluğun ortadan kaldırılmasını, işsizlik ve konut edinme konusunda yardım yapılmasını içermektedir. Ayrıca uyum yaşam standartlarına sahip olmak da ekonomik haklar kapsamına girmektedir.

Kültürel haklar: toplumda kültürel varlıklarını koruma ve yaşatma konusunda dezavantajlı konumda olan kesimlerin kültürel yaşamlarını iyileştirmek ve korumak adına başta kültürel kimliğin kabul edilmesi olmak üzere toplumdaki farklı etnik gruplara anadilde eğitim hakkının sağlanmasını içermektedir. Buna ek olarak, uluslararası alanda kültürel iş birliğinin geliştirilmesi, yaratıcılığın geliştirilmesi ve bilimsel ilerlemeden yararlanma ve bilgiyi kullanma konularını içermektedir.

Çalışmanın amacı çerçevesinde çalışmanın soruları şu şekilde belirlenmiştir: Siyasal aktörler, belirlenen tarihler arasındaki toplam Twitter iletilerinde sosyal haklara ne ölçüde yer ayırmaktadır? Siyasal aktörlerin sosyal haklara ilişkin Twitter iletilerinde cinsiyete, ideolojik görüşe ve iktidar veya muhalefet olma durumlarına bağlı olarak farklılaşma ya da benzerlik var mıdır?

4.3. Bulguların Yorumlanması

Cumhurbaşkanlığı seçimine katılan altı adayın 25 Mayıs 2018 – 23 Haziran 2018 tarihleri arasında bir sosyal medya platformu Twitter aracılığıyla gönderdikleri iletilerde sosyal, ekonomik ve kültürel hakların ne oranda yer aldığı niceliksel içerik analizi yöntemi ile bulgulanmaya çalışılmıştır. Kodlama çizelgesinde yer alan sosyal, ekonomik ve kültürel haklara ilişkin kategoriler Alver (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmadan yararlanılarak oluşturulmuştur. Bu bağlamda siyasal aktörlerin söz konusu araştırma dönemi boyunca Twitter aracılığıyla gönderdikleri toplam ileti sayısı ve bunların içerisinde sosyal, ekonomik ve kültürel haklara ilişkin ileti sayısı aşağıda yer alan tablodaki gibidir:

Adaylar	Toplam İleti Sayısı	Sosyal Haklar	Ekonomik Haklar	Kültürel Haklar	Toplam	Yüzde (%)
Recep Tayyip Erdoğan	69	1	5	-	6	8
Muharrem İnce	233	16	4	1	21	8
Meral Akşener	323	14	6	-	20	5
Selahattin Demirtaş	369	14	9	5	28	7
Doğu Perinçek	97	6	4	-	10	9
Temel Karamollaoğlu	141	1	4	-	5	3

Tablo 1: Siyasal Aktörlerin Toplam İleti Sayısı ve Bunların İçerisinde Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Hakların Oranı

Tablo 1’de yer alan verilere bakıldığında 5 Mayıs 2018 – 23 Haziran 2018 tarihleri arasında en fazla ileti 369 kez ile Selahattin Demirtaş tarafından gönderilirken, onu sırasıyla Meral Akşener (322 ileti), Muharrem İnce (233 ileti), Temel Karamollaoğlu (141 ileti) ve Doğu Perinçek (97 ileti) takip etmektedir. Araştırma kapsamında ele alınan siyasal aktörler arasında Selahattin Demirtaş Twitter’ı en sık kullanan aktör olurken, Recep Tayyip Erdoğan ise en seyrek kullanan siyasal aktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Siyasal aktörlerin kampanya dönemi boyunca gönderdikleri toplam ileti sayısı önemli olmakla birlikte üzerinde durulması gereken asıl konu, bu iletilerin içerisinde sosyal, ekonomik ve kültürel hakların ne düzeyde yer aldığıdır. Yine aynı tablodaki verilere göz atıldığında toplam ileti sayısında olduğu gibi adı geçen haklar konusunda da en fazla ileti Selahattin Demirtaş (28 ileti) tarafından paylaşılmıştır. Demirtaş’ın paylaştığı iletilerden 14’ü sosyal haklara ilişkin olup 8’i de ekonomik haklara ilişkindir. Geriye kalan 5 ileti ise kültürel haklar çerçevesinde paylaşılmıştır. Her ne kadar haklar kapsamında en fazla ileti Demirtaş tarafından paylaşılmış olsa da bu iletilerin toplam iletiler içerisindeki oranına bakıldığında (toplam iletilerin yüzde 7’si) adı geçen aktörün diğer aktörler içerisinde üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Sosyal, ekonomik ve kültürel haklara ilişkin ileti sayılarına bakıldığında Demirtaş’ın haklar konusunda azımsanmayacak oranda ileti paylaştığını ve haklar konusuna Twitter’da önemli bir yer ayırdığını söylemek mümkündür.

Sosyal, ekonomik ve kültürel haklara ilişkin ileti sayılarında Muharrem İnce (21 ileti) ile Meral Akşener (20 ileti) arasında bir benzerlik söz konusudur. Ancak söz konusu haklara ilişkin iletilerin toplam ileti sayısı içerisindeki orana bakıldığında İnce’nin Akşener’e kıyasla daha önde olduğu görülmektedir. İnce, toplam ileti sayılarında sosyal, ekonomik ve kültürel

haklara ilişkin iletilerine yüzde 8 yer ayırırken, bu oran Akşener’de yüzde 5 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu oranla Akşener, Temel Karamollaoğlu’ndan sonra oransal olarak, haklar konusunda en az ileti paylaşan siyasal aktör olarak kayıtlara geçmektedir.

Haklar konusunda toplam ileti sayılarında bir diğer benzerlik ise Recep Tayyip Erdoğan ile Temel Karamollaoğlu arasındadır. Her iki siyasal aktör de diğerleriyle kıyaslandığında haklar konusunda çok az ileti göndermiştir. Ancak bu iletilerin diğer tüm iletiler içerisindeki oranına bakıldığında Erdoğan’ın (toplam iletilerin yüzde 8’i) Karamollaoğlu’ndan daha ileride olduğu görülmektedir.

Sosyal, ekonomik ve kültürel haklara ilişkin ileti sayılarına bakıldığında Erdoğan’ın Muharrem İnce ve Selahattin Demirtaş gibi azımsanmayacak oranda ileti paylaştığını ve haklar konusuna Twitter’da önemli bir yer ayırdığını söylemek mümkündür.

Doğu Perinçek ise sosyal, ekonomik ve kültürel haklara ilişkin çok sayıda ileti göndermemiş olsa da bu iletilerin toplam iletiler içerisindeki oranına bakıldığında, haklar konusunda en fazla ileti gönderen siyasal aktör olarak dikkat çekmektedir. Nitekim adı geçen siyasal aktörün Twitter iletilerinin yüzde 9’u söz konusu haklara ilişkindir. Özetle söylemek gerekirse, sosyal, ekonomik ve kültürel haklara ilişkin sayısal olarak Erdoğan, Perinçek ve Karamollaoğlu benzer bir performans sergilerken diğer yandan da İnce, Demirtaş ve Akşener benzer bir performans ortaya koymuştur. Konu ileti sayılarının oransal olarak değerlendirilmesine geldiğinde ise durumun değiştiği görülmektedir. Bu durumda sırasıyla Perinçek, Erdoğan, İnce ve Demirtaş birbirleriyle yakın oranlara sahipken özellikle Karamollaoğlu’nun diğer siyasal aktörlere kıyasla oldukça geride kaldığı görülmektedir.

Siyasal aktörlerin sosyal, ekonomik ve kültürel haklara ilişkin resmi Twitter hesapları aracılığıyla gönderdikleri iletilerin genel hatlarıyla değerlendirilmesinden sonra gerek sosyal gerekse ekonomik ve kültürel haklar içerisinde yer alan konulara detaylı bir şekilde göz atmak büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda altı siyasal aktörün sosyal haklar bünyesinde yer alan konulara ilişkin Twitter iletileri aşağıda yer alan tablodaki gibidir:

Sosyal Haklar	Recep Tayyip Erdoğan	Muharrem İnce	Meral Akşener	Selahattin Demirtaş	Doğu Perinçek	Temel Karamollaoğlu	Toplam	Yüzde (%)
Aile Desteği	-	-	1	-	-	-	1	2
Emeklilik Sigortası	-	-	-	-	-	-	-	0
Eğitim ve Öğretim	1	15	3	8	6	-	33	63
Eşit Yurttaşlık Statüsü	-	-	-	4	-	1	5	10
Gençlik Yardımı	-	1	3	-	-	-	4	8

Şiddet Mağdurun a Destek	-	-	2	-	-	-	2	4
İşsizlik Sigortası	-	-	-	-	-	-	-	0
Kaza Sigortası	-	-	-	-	-	-	-	0
Kadın Sorunları	-	-	5	2	-	-	7	13
Mesleki Eğitim	-	-	-	-	-	-	-	0
Sağlık Sigortası	-	-	-	-	-	-	-	0
İş Edin. Kamusal Hizm.Yarar.	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplam	1	16	14	14	6	1	52	100

Tablo 2: Cumhurbaşkanlığı Adayı Siyasal Aktörlerin Sosyal Haklara İlişkin Twitter İletileri

Tablo 2’de yer alan verilere bakıldığında, mevcut Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından sosyal haklar kapsamında yalnızca bir ileti paylaşıldığı görülmektedir. Söz konusu ileti ise sosyal hakların eğitim ve öğretim konusunda paylaşılmıştır. Erdoğan, seçimden 4 gün önce görsel unsurlarla desteklenen paylaşımında iktidara geldiği 2002 ile 2018 yıllarını toplam eğitim bütçesi, toplam öğretmen atama sayısı, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ve liselerde kız öğrencilerinin okullaşma oranı üzerinden kıyaslamaktadır. *“Eğitimde gerek fiziksel gerekse anlayış olarak Türkiye 16 yıl öncesinden bambaşka bir seviyede. Bilim, teknoloji, ihtisaslaşma ve girişimcilik odaklı, nitelikli eğitim anlayışı ile çalışmalarımızı önümüzdeki dönemde de sürdüreceğiz. Vakit, geleceğe el ele yürüme vakti! (20 Haziran 2018).* Bu iletide Erdoğan’ın eğitim ve öğretim konusundaki sosyal hakları vaat bağlamında gündeme getirdiği görülmektedir. Adı geçen siyasal aktörün kadın sorunları, sağlık sigortası, işsizlik sigortası, aile desteği vb. konularda herhangi bir ileti paylaşmadığı göze çarpmaktadır.

Sosyal haklar bağlamında en fazla ileti paylaşan siyasal aktör olarak karşımıza çıkan Muharrem İnce, toplam 16 iletiden 15’ini eğitim ve öğretim konusuna ayırırken bir kez de gençlik yardımı konusunda ileti göndermiştir. Bu bağlamda İnce’nin sosyal haklar konusundaki iletilerinde öne çıkan unsurun ve hedef kitlenin gençler olduğu dikkat çekmektedir. Çünkü gerek eğitim ve öğretim gerekse gençlik yardımı konularının hedef kitlesini genç kesim oluşturmaktadır. Muharrem İnce, eğitim ve öğretim konusunu gündemine alırken bunu çoğunlukla isim vermeden mevcut AKP iktidarının eğitim politikalarını ve uygulamalarını eleştirerek yapmakta ve daha sonra eğitim ve öğretim konusundaki vaatlerini sıralamaktadır. Mevcut eğitim ve öğretimin kalitesiz ve nitelikten yoksun olması, ücretsiz eğitim ve öğretim ve uygulanmakta olan LGS sınav sistemi İnce’nin eleştirdiği ve sorunsallaştırdığı konuların başında gelmektedir. Adı geçen siyasal aktörün eğitim ve öğretim konusundaki gönderdiği iletilerin bazıları şu şekildedir:

“Allah’ın izni, milletimizin takdiri ile 24 Haziran’da çok şey değişecek. En çok da eğitimde çok şey değişecek. Parasız, nitelikli ve herkesin istediği okul türüne gidebildiği sistemi hep birlikte kuracağız” (3 Haziran 2018).

“Sınavı kaldıracağız dediler, 1,2 milyon çocuğumuzun 1 milyonu sınava girdi. Getirilen sistemin kaldırılan sistemden daha olumsuz sonuçlar doğuracağını daha o günlerde söyledik. Okulları nitelikli/niteliksiz diye ayırıştıran ucube bir sistem getirildi” (3 Haziran 2018).

“Ortak akılla nitelikli bir eğitim sistemi kuracağız. Anaokulundan üniversitenin sonuna kadar eğitim ücretsiz olacak. Çocukların hayal kurabildiği bir Türkiye istiyorum. Size söz veriyorum!” (15 Haziran 2018).

Muharrem İnce’nin gençlik yardımı konusundaki ileti ise şu şekildedir:

“Hazır olun, sizlere 29 Ekim ve 19 Mayıs bayramlarında 500 TL bayram bursu vereceğiz” (7 Haziran 2018)

Görüldüğü gibi, Muharrem İnce’nin sosyal haklar bağlamındaki 16 iletinin sadece iki konu üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Muharrem İnce de rakibi Erdoğan gibi kadın sorunları, sağlık sigortası, işsizlik sigortası, aile desteği vb. konularda herhangi bir ileti göndermediği göze çarpmaktadır.

Sosyal haklar bağlamında 14 ileti paylaşan Meral Akşener, 5 kez kadın sorunları, 3’er kez eğitim ve öğretim ve gençlik yardımı, 2 kez şiddet mağduruna destek ve bir kez de aile desteği konularında ileti paylaşmıştır. Kadın sorunları, eğitim ve öğretim ve gençlik yardımı adı geçen siyasal aktörün sosyal haklar bağlamındaki iletilerinin odak noktasını oluşturmaktadır. Diğer adaylar ile karşılaştırıldığında Meral Akşener’in iletilerinde kadın sorunları ve şiddet mağduruna destek konularının varlığı göze çarpmaktadır. Akşener, Twitter iletilerinde kadınlara yönelik şiddet sorununa ve kadınların maruz kaldığı cinsiyet ayrımcılığına dikkat çekmekte ve bu konu hakkında birtakım vaatlerde bulunmaktadır. Bu durumu, Meral Akşener’in kadın bir siyasal aktör olması ile ilişkilendirmek mümkündür. Ayrıca Akşener, sosyal haklar bağlamında en fazla konuya değinen siyasal aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Akşener, 5 ayrı sosyal hak konusunda ileti göndermiştir. Meral Akşener’in sosyal haklar bağlamındaki Twitter iletilerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Engellere takılıp, bu topraklarda yaşayan her kadın gibi kafamı bize biçilen cam tavana vursam da mücadele etmeye devam edeceğim” (11 Haziran 2018).

“Benim cumhurbaşkanlığımda kadınların sokaklarda korkmadan yürüyebildiği, çocuklara ve kadınlara şiddetin uygulanmadığı bir memleketimiz olacak” (23 Haziran 2018).

“Şiddet gören kadının, sığınma evlerine yerleştirilmesi, böylece evden uzaklaştırılıp, ikinci bir kez cezalandırılması yerine, şiddet uygulayan erkeğin, oluşturulacak Terapi Evlerinde tedavi görmesini sağlayacak bir uygulama hayata geçireceğiz” (30 Mayıs 2018).

“Gençlerimiz sahipsiz değil. Onlar iş bulana kadar vatandaşlık maaşı bağlayacağız” (28 Mayıs 2018).

“Üniversite mezunu gençlerimize iş bulana kadar 500 TL vatandaşlık maaşı, öğrencilerimize ücretsiz internet ve konuşma dakikası sağlayacağız” (12 Haziran 2018).

“Yıllardır üniversite dünyamızın sırtına bir kambur olan YÖK’ü kaldırıp bilimsel çalışmaların önünü açacağız” (1 Haziran 2018).

Selahattin Demirtaş’ın sosyal haklar bağlamındaki Twitter iletilerinin konulara göre dağılımı, eğitim ve öğretim 8, eşit yurttaşlık statüsü 4 ve kadın sorunları 2 olarak karşımıza çıkmaktadır. Demirtaş’ın da İnce gibi eğitim ve öğretim konusuna büyük önem verdiği görülmektedir. Ayrıca adı geçen siyasal aktör, eşit yurttaşlık statüsü konusunda en fazla ileti paylaşan kişi olurken, Meral Akşener ile birlikte kadın sorunlarına ile ilgili ileti paylaşan tek kişi olarak dikkat çekmektedir. Demirtaş’ın eğitim ve öğretim hakları konusundaki bazı Twitter iletileri şu şekildedir:

“Eğitimde parasız, bilimsel, laik, anadilinde modeller üzerinde uzlaşalım. Müfredatı her türlü bilim dışı, ayrımcı, militarist öğelerden, hurafelerden, yalandan, yanlışlardan ayıralım” (21 Haziran 2018).

“Ana sınıf dahil 13 yıllık zorunlu eğitim olacak. Bütün okullarda nitelik artırılabilecek, eğitim kalitesi her okulda standart olacak. Eğitimin her aşaması ücretsiz olacak” (8 Haziran 2018).

“Sınav ve yarışmacı sistemler yerine, gençlerin ilgi ve yeteneklerine göre, yönlendirmeye dayalı sistemler geliştireceğiz” (8 Haziran 2018).

Selahattin Demirtaş’ın eşit yurttaşlık statüsü konusundaki paylaşımlarından bazıları şu şekildedir:

“Engelli bakanlığı kuralım. Engelinden dolayı toplumsal yaşam dahil olamayan milyonlarca yurttaşımızın engellerini kaldıralım... Engelli kardeşlerimize yönelik ayrımcılığı zihinlerimizde bitirelim” (21 Haziran 2018).

“... Kürt Halkının temel haklarının güvence altına alınması ile birlikte yaşam perspektifini eş zamanlı olarak güçlendirecek adımlar atacağız” (8 Haziran 2018).

Demirtaş’ın kadın sorunlarına ilişkin düşünceleri ve vaatlerine ilişkin Twitter iletileri de şu şekildedir:

“Sağlıkta, eğitimde, istihdamda, yargıda, sosyal politikalarda ayrımcılığı kaldıracacağız. Kadınların siyasal, sosyal, ekonomik yaşama katılımının önündeki zihinsel engelleri kaldıracacağız” (8 Haziran 2018).

“Kadınları yaşamın her alanına kendileri olarak ve eşitçe katılmalarının önündeki tüm engelleri, ayrımcılığı kaldıralım. Taciz, tecavüz, kadın cinayetleri, bireysel sorun değildir, politiktir. Kadınlarla el ele vererek, bunların üstüne cesurca gidelim” (21 Haziran 2018).

Doğu Perinçek tarafından sosyal haklar bağlamında gönderilen 6 iletinin tamamının eğitim ve öğretim konusunda olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle Perinçek’in iletilerinde eğitim ve öğretim konusunun net bir şekilde ağır bastığı sonucuna varmak mümkündür. Perinçek de diğer siyasal aktörlere benzer şekilde sağlık sigortası, işsizlik sigortası, aile desteği vb. konularda herhangi bir ileti göndermemiştir. Adı geçen siyasal aktör, öğrencilerin ödemekte zorluk çektiği KYK borçlarını ve mevcut eğitim sisteminin ezberci olduğu konularına dikkat çekmektedir. Perinçek’in eğitim ve öğretim konusuna ilişkin Twitter iletilerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Vatan Partisinin başında olacağı Milli Hükümet #KykBorçlarınaÇözüm getirecek. Öğrencilerin temel ihtiyaçları devlet tarafından karşılanacak. Bu anlayış gereği öğrencilerimizin geçmişten kalan öğrenim kredisi borçları silinecek” (30 Mayıs 2018).

“Ezberci değil, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine değerlendirildiği, Atatürk’ün yeniden baş tacı olduğu, milli, bilimsel, laik, parasız eğitim kuracağız” (8 Haziran 2018).

Ele alınan siyasal aktörler arasında Recep Tayyip Erdoğan ile birlikte sosyal haklara ilişkin en az iletiyi (toplam bir ileti) gönderen Temel Karamollaoğlu ise iletisinde eşit yurttaşlık statüsü konusuna vurgu yapmaktadır.

Tablo 2’de yer alan veriler genel olarak değerlendirildiğinde, sosyal haklar bağlamındaki konuların Recep Tayyip Erdoğan ve Temel Karamollaoğlu tarafından Twitter iletilerinde neredeyse yok denecek kadar gündeme taşındığı görülmektedir. Her iki aktör de sosyal haklar konusunu Twitter hesaplarında ikinci plana atmıştır. Buna karşın Muharrem İnce, Meral Akşener ve Selahattin Demirtaş’ın sosyal haklar bağlamındaki konuları azımsanmayacak oranda Twitter hesaplarında gündem getirdikleri göze çarpmaktadır. Adı geçen üç siyasal aktör, sosyal haklara ilişkin bazı konuları sorunsallaştırdıkları, mevcut iktidarın bu konulardaki uygulamalarını isim vermeden de olsa eleştirdikleri ve bu sorunların çözümlerine yönelik vaatlerde buldukları görülmektedir.

Öte yandan siyasal aktörlerin sosyal haklar bağlamındaki 12 farklı konuya ilişkin iletilerinde eşit dağılımın olmadığı görülmektedir. Nitekim altı siyasal aktör tarafından gönderilen toplam 52 iletiden 33’ünün (yüzde 63) eğitim ve öğretim konusunda olduğu, bunu ise 7 ileti (yüzde 13) ile kadın sorunları ve 5 ileti (yüzde 10) ile de eşit yurttaşlık statüsü konusunun takip ettiği şahit olunmaktadır. Diğer bir deyişle siyasal aktörler tarafından gönderilen iletiler sadece birkaç başlık altında yoğunlaşmaktadır. Nitekim emeklilik sigortası, işsizlik sigortası mesleki eğitim, sağlık sigortası ve iş edinmede kamusal hizmetten yararlanma konuları hakkında hiçbir iletinin gönderilmediği görülmektedir.

Siyasal aktörlerin gündemlerine alıkları konular arasında benzerliklerin yanı sıra birtakım farklılıkların da olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin altı siyasal aktör arasında sadece Meral Akşener, şiddet mağduruna destek konusunda ileti gönderirken, gençlik yardımı konusunda ise Meral Akşener ve Muharrem İnce ileti paylaşmıştır. Kadın sorunları konusunda en fazla paylaşımı siyasal aktörlerin içerisinde tek kadın aday olan Meral Akşener yaparken, onu az sayıdaki iletiyle Selahattin Demirtaş takip etmektedir. Kadın sorunları konusunda en fazla iletinin Akşener tarafından gönderilmesini ve bu konuya büyük önem göstermesini, adı geçen siyasal aktörün kadın olmasına bağlamak yanlış bir çıkarsama olmayacaktır. Bir diğer farklılık da eşit yurttaşlık statüsü konusunda kendini göstermektedir. Nitekim bu konu hakkında gönderilen 5 iletiden 4’ü Demirtaş, diğeri de Karamollaoğlu’na aittir. Özetle söylemek gerekirse, sosyal haklar bağlamında gönderilen iletilerde, siyasal aktörlerin sahip olduğu ideolojik görüş, cinsiyet ve mevcut siyasal konuma (iktidar ya da muhalefet olma) bağlı olarak birtakım farklılaşmanın olduğunu söylemek mümkündür.

Sosyal haklar bağlamında gönderilen iletilerde üzerinde durulması gereken bir diğer önemli nokta ise, tüm siyasal aktörlerin siyasal haklar konusunu vaatler perspektifinde ele almalarıdır. Nitekim muhalefette yer alan siyasal aktörler, sosyal haklar bağlamındaki konuları ele alırken, bir yandan ima yoluyla mevcut iktidarın politikaları ve uygulamaları eleştirilirken bir yandan da bu eleştiri iletilerinin peşinden yönetime geldikleri takdirde neler yapacaklarına ilişkin vaatlerini sıraladıkları görülmektedir. Buradan hareketle, siyasal aktörlerin sosyal haklar konusunu, bir oy fırsatı gibi değerlendiklerini ve verdikleri vaatlerle

hedef kitlelerini kendi lehlerine oy vermeleri yönünde harekete geçirmeye çalıştıklarını söylemek mümkündür.

Ekonomik Haklar	Recep Tayyip Erdoğan	Muharrem İnce	Meral Akşener	Selahattin Demirtaş	Doğu Perinçek	Temel Karamolluğu	Toplam	Yüzde (%)
Adil Ücret	-	1	1	4	1	1	8	24
Yoksulluğun Ortadan Kaldırılması	1	-	4	-	1	1	7	21
İşsizlik	5	1	1	3	2	1	13	40
Konut	-	-	-	-	-	-	-	0
Uyg. Yaşam Stand. Sahip Olmak	-	2	-	2	-	1	5	15
Toplam	6	4	6	9	4	4	33	100

Tablo 3: Cumhurbaşkanı Adayı Siyasal Aktörlerin Ekonomik Haklara İlişkin Twitter İletileri

Tablo 3'te yer alan veriler incelendiğinde, sosyal haklar bağlamında en fazla iletinin 9 paylaşımı Demirtaş tarafından yapıldığı görülmektedir. O'nu 6'şar ileti ile Erdoğan ve Akşener takip ederken, diğer siyasal aktörler ise 4'er ileti göndermiştir. Sosyal haklar bağlamındaki ileti sayısının aksine, ekonomik haklar konusunda gönderilen ileti sayısında siyasal aktörler arasında büyük bir farkın olmadığını söylemek mümkündür. Ekonomik haklar kapsamında değerlendirilen beş konu arasından sadece konut ile ilgili bir iletinin paylaşıldığı, bunun dışında diğer konularda ise en az bir tane de olsa iletinin gönderildiği göze çarpmaktadır. Siyasal aktörler tarafından en fazla ileti 13 kez (yüzde 40) ile işsizlik konusunda olurken, bunu sırasıyla 8 ileti (yüzde 24) ile adil ücret, 7 ileti (yüzde 21) ile yoksulluğun ortadan kaldırılması ve 5 ileti (yüzde 15) ile de uygun yaşam koşullarına sahip olma konuları takip etmektedir.

Recep Tayyip Erdoğan'ın ekonomik haklar bağlamındaki iletlerinde işsizlik konusu ön plana çıkmaktadır. Ayrıca Erdoğan, işsizlik konusunda en fazla ileti gönderen siyasal aktör olarak dikkat çekmektedir. Erdoğan, bu konu hakkındaki iletilerini genellikle vaatler kapsamında ele almaktadır. Adı geçen siyasal aktör, Cumhurbaşkanı seçilmesi halinde ileride yapmayı planladığı projelerini görsel unsurlarla (inografilerle) açıklarken projenin ekonomik büyüklüğü ve yaratacağı istihdama ilişkin bilgiler aktarmaktadır. “Ülkemizin 5 bölgesinde Mega Sanayi bölgeleri kuruyoruz. 100 bin kişiye istihdam sağlayarak Türkiye'ye sanayide sınıf atlatacağız. Vakit Üretim vakti. Vakit Türkiye Vakti!” (17 Haziran 2018),

şeklindeki iletiyi bu duruma örnek olarak göstermek mümkündür. Ayrıca bir başka iletide ise, 2021 yılında yerli otomobilin hizmete gireceği, gayri safi yurt içi hasılaya 50 milyar Euro katkı sağlayacağı ve 20 bin kişiye de istihdam sağlanacağı bilgisi aktarılmaktadır.

Adaylardan Muharrem İnce, adil ücret, işsizlik ve uygun yaşam standartlarına sahip olma konularına öncelik verirken, Doğu Perinçek ve Temel Karamollaoğlu ise az sayıdaki iletlerinde adil ücret, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve işsizlik konularını öne çıkarmaktadır. Yukarıda adı geçen siyasal aktörlerin ekonomik haklar bağlamındaki iletlerinden bazıları şu şekildedir:

“Sağlık çalışanlarımıza sözümüzdür: Hakkınızı ödeyemeyiz ancak yıpranma payınızı vereceğiz. Emekli maaşlarınız mesleğinize yakışır şekilde olacak...” (Muharrem İnce, 20 Haziran 2018).

“İsraf ekonomisine terk edeceğiz. Fabrikalar kuracağız, marka üreteceğiz. Hep birlikte zenginleşip hakça bölüşeceğiz. Tüm kazanılmış hakları ve sosyal yardımları artırarak devam edeceğiz. Size söz veriyorum!” (Muharrem İnce, 15 Haziran 2018).

“İşsizlere sadaka değil, iş vereceğiz. Kaynakları üretime yönlendirip, hortumlanan kaynakları milletin kaynakları haline getireceğiz” (Doğu Perinçek, 1 Haziran 2018).

“... Terörün ve bombaların olmadığı bir ülkede çarşılarımıza bereket gelecek. Halkın alım gücünü genişleterek çarşıları şenlendireceğiz” (Doğu Perinçek, 30 Mayıs 2018).

“Bugün ekonomi bir çıkmazın içinde! İşsizlik çözilemiyor. Dış borç artıyor. Faiz sürekli yükseliyor. Asgari ücret açlık sınırının üzerine çıkamıyor” (Temel Karamollaoğlu, 8 Haziran 2018).

Diğer adaylardan Meral Akşener, ekonomik haklar bağlamındaki Twitter iletlerinde yoksulluğun ortadan kaldırılması konusuna ağırlık verirken, ekonomik haklara ilişkin en fazla ileti gönderen Selahattin Demirtaş'ın ise adil ücret ve işsizlik konularına öncelik verdiği göze çarpmaktadır. İki siyasal aktörün ekonomik haklara ilişkin Twitter iletlerinden bazılarının şu şekildedir:

“Dar gelirli ailelerimizin refahını artıracaklarına, seçimlerde fakir evi sefaresine çıkanların devir Allah'ın izni, milletimizin teveccühü ile kapanıyor” (Meral Akşener, 28 Mayıs 2018).

“Türkiye Dayanışma Fonu'nu kurarak, vatandaşlarımızın ödeyemedikleri tüketici kredisi, kredili mevduat hesabı ve kredi kartı borçlarının en az yüzde 80'ini sileceğiz” (Meral Akşener, 30 Mayıs 2018).

“Asgari ücret ve emekli maaşını 3000 TL yapalım. Merak etmeyin, ülke batmaz... Yoksulluk sınır 6000 TL iken bu miktarlar ne abartıdır ne de afaki. Bunu mutlaka hayata geçireceğiz” (Selahattin Demirtaş, 21 Haziran 2018).

“... Seçilirse güvencesiz, kaçak, taşeron işçiliği tümünden kaldıracağız. İş cinayetleri olmayacak, çalışma süreleri kısaltılacak. Asgari ücret 3000 TL olacak. Emekçinin hakkını kimseye yedirmeyeceğiz” (Selahattin Demirtaş, 26 Mayıs 2018).

Kültürel Haklar	Recep Tayyip Erdoğan	Muharrem İnce	Meral Akşener	Selahattin Demirtaş	Doğu Perinçek	Temel Karamollaoğlu	Toplam	Yüzde (%)
Kültürel Kimlik	-	1	-	3	-	-	4	67
Anadil	-	-	-	2	-	-	2	33
Yaratıcılığı Geliştirme	-	-	-	-	-	-	-	0
Uluslararası Kültürel İş Birliği	-	-	-	-	-	-	-	0
Bilimsel İlerlem. Yarar. ve Bilgiyi Kullanma	-	-	-	-	-	-	-	0
Toplam	-	1	-	5	-	-	6	100

Tablo 4: Cumhurbaşkanlığı Adayı Siyasal Aktörlerin Kültürel Haklara İlişkin Twitter İletileri

Tablo 4'te yer alan sayısal veriler incelendiğinde, sosyal ve ekonomik haklar ile karşılaştırıldığında Cumhurbaşkanlığı adayı altı siyasal aktörün Twitter iletilerinde en az yer verdikleri iletilerin kültürel haklar konusunda olduğu görülmektedir. Buradan hareketle, sosyal, ekonomik ve kültürel haklar içerisinde, siyasal aktörlerin en az önem verdikleri konunun kültürel haklar olduğu sonucuna varmak mümkündür. Recep Tayyip Erdoğan, Meral Akşener, Doğu Perinçek ve Temel Karamollaoğlu kültürel haklar bağlamında hiçbir ileti paylaşmazken, Muharrem İnce'nin ise yok denecek kadar az ileti gönderdiği göze çarpmaktadır. Selahattin Demirtaş ise, kültürel haklar bağlamındaki ileti sayısında diğer aktörlerden farklılaşmaktadır. Nitekim kültürel haklar bağlamındaki 5 ayrı konu hakkında tüm adaylar tarafından gönderilen toplam 6 iletiden 5'i Demirtaş tarafından gönderilmiştir. Demirtaş'ın diğer adaylara göre kültürel haklar konusunda öne çıkmasını, adı geçen aktörün kendisini Kürt siyasal hareketinin lideri olduğu ve etnik temelli bir siyaset izlediği şeklinde değerlendirmek yanlış bir çıkarıma olmayacaktır.

Muharrem İnce, seçimden 9 gün önce herhangi bir toplumsal kitleyi belirli bir şekilde işaret etmeden kapsayıcı bir dil kullanarak “*Barışacağız. Kardeşlik köprülerini yeniden kuracağız. Kimsenin diline, dinine, mezhebine, başörtüsüne karışmayacak. Bizi birbirimize düşman edenlerden kurtulacağız. Size söz veriyorum!*” (15 Haziran 2018) ifadeleriyle kültürel kimlik konusuna değinmiştir. Selahattin Demirtaş'ın kültürel haklar bağlamındaki Twitter iletilerinin odak noktasında ise kültürel kimlik ve anadil konularının yer aldığı görülmektedir. Demirtaş, @kulturservisi t adlı takipçisinden “*Nasıl bir kültür politikası izleyeceksiniz*” sorusuna cevap olarak, “*Devletin kültür alanına müdahalesine, sınırlayıcı, kısıtlayıcı düzenleme yapmasına engel olacağız. Din, sanat, edebiyat, folklor ve yaşam tarzı*

gibi alanlarda kültürün korunması, güçlendirilmesi ve özgünlüğün sağlanması için destek ve teşvik sunacağız. Ayrım gözetmeksizin, ayrımcılık yapmaksızın bütün kültürel zenginliklere hak ettikleri özgürce gelişme zeminini yaratacağız” (8 Haziran 2018) şeklinde bir ileti göndermiştir. Söz konusu siyasal aktörün kültürel haklar bağlamındaki iletilerinden bazıları şu şekildedir:

“... Evrensel insan hakları, demokratik standartların yükseltilmesi, barışın sağlanması, dil ve kültür konularında Kürtler başta olmak üzere haklarına kavuşması, katılımcı, güçlü yerinden yönetimler Türkiye’nin acil ihtiyaçlarıdır...” (22 Haziran 2018).

“Resmi dilimiz Türkçe’nin yanında, her çocuğun anadilde eğitim hakkını tanıyarak, zenginliklerimizi demokrasinin harcı yapacağız. Biz bütün bunları, ülkemizi bütün farklılıklarıyla sevdiğimiz için yapacağız” (28 Mayıs 2018).

Yukarıda yer alan iletiler genel hatlarıyla değerlendirildiğinde, Demirtaş’ın kültürel haklar konusuna azımsanmayacak şekilde önem verdiği ve başta Kürtler olmak üzere farklı dini ve etnik gruplara yönelik anadil ve kültürel kimlik konularında vaatler verdiği anlaşılmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Avrupa’da 19. yüzyılın ortalarından itibaren vücut bulan sosyal haklar ve sosyal politikaların Türkiye’de Cumhuriyet dönemi ve sonrasında kısmen de olsa gelişme gösterdiği görülmektedir. Türkiye’de özellikle 2000’li yılların başından itibaren AB’ye üyelik sürecinde sosyal politika ve sosyal hakların geliştirilmesi konusunda ilerlemeler kaydedilse de ancak gelişmelerin Batılı ülkelerle karşılaştırıldığında sınırlı kaldığına şahit olunmaktadır. Şüphesiz ki, sosyal politika ve sosyal haklar alanında ortaya çıkan sorunlar sadece Türkiye ile sınırlı kalmamaktadır. Sosyal politika kendi içerisinde çelişiklere sahip bulunmaktadır. Çünkü sosyal politika, kapitalist sisteme rağmen kapitalist sistemin bir parçası olarak var olmaktadır.

Türkiye’de 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminde, siyasal aktörler tarafından Twitter iletilerinde ele alınan konular arasında sosyal hakların azımsanmayacak bir düzeyde olduğu sonucuna varmak mümkündür. Nitekim, genel olarak siyasal aktörlerin haklar bağlamındaki iletilerinin oranı bu durumu ortaya koymaktadır. Ayrıca siyasal aktörler arasında, muhalefet liderlerinin sayısal olarak iktidardaki siyasal aktöre kıyasla sosyal haklar konusunda daha fazla ileti gönderdiği görülmektedir. Diğer bir deyişle, iktidardaki muhafazakâr-liberal partinin adayı sosyal haklar konusunda az; buna karşın muhalefette yer alan sol, sosyal demokrat ve merkez sağda konumlanan partilerin adayları ise çok sayıda ileti göndermiştir.

Cumhurbaşkanı adayı altı siyasal aktör, Twitter iletilerinde ağırlıklı olarak, sosyal haklar ve ekonomik haklara önem verip gündeme taşırken, Selahattin Demirtaş dışında kültürel haklara yeterince önem verilmediği ve gündeme nadiren taşındığı göze çarpmaktadır. Siyasal aktörler, kültürel haklar konusunu büyük ölçüde göz ardı etmiştir. Bu nedenle Türkiye’de siyasal aktörler açısından kültürel haklar konusuna ilişkin bilinç düzeyinin yeterli bir seviyeye ulaşmadığı sonucuna varmak mümkündür. Öte yandan, siyasal pozisyon olarak solda konumlanan ve etnik temelde siyaset üreten HDP’nin temsilcisi Selahattin Demirtaş’ın kültürel haklara geniş yer ayırması ve kültürel kimlik ve anadil konularına odaklanması dikkat çeken bulgular arasındadır. Benzer şekilde adaylar arasında tek kadın siyasal aktör olan Meral Akşener, kadın sorunlarına ve şiddet mağdurlarına destek

konularına geniş yer ayırmış ve kadınların yaşadığı sorunlara dikkat çekmiştir. Genel bir çerçeve çizmek gerekirse, gerek siyasal aktörlerin mevcut konuları gerekse sahip oldukları ideoloji ve cinsel kimliklerine bağlı olarak, siyasal aktörlerin sosyal, kültürel ve ekonomik haklar konusundaki Twitter iletilerinde hem ileti sayısı hem de üzerinde durulan konular açısından farklılıklar görülmektedir.

Siyasal aktörlerin sosyal, ekonomik ve kültürel haklar bağlamındaki iletilerinde, genel olarak, eğitim ve öğretim, işsizlik, adil ücret ve az sayıdaki ileti ile kültürel kimlik ve anadil konularının öne çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda, siyasal aktörlerin özellikle eğitim ve öğretim konusuna geniş bir yer ayırmalarını, seçimde oy kullanacak geniş bir seçmen kitlesinin olmasına ve söz konusu seçimde ilk kez bir buçuk milyondan fazla gencin oy kullanacak olmasına bağlamak mümkündür.

Cumhurbaşkanı adayı altı siyasal aktörün, sosyal, ekonomik ve kültürel haklar bağlamındaki Twitter iletilerinde ortaya çıkan bir diğer önemli nokta ise, bu hakların vaatler kapsamında ele alınmasıdır. Siyasal aktörler, sosyal, ekonomik ve kültürel haklar konusundaki iletilerinin neredeyse tamamında bu hakları geleceğe dönük vaatler olarak değerlendirmektedir. Siyasal aktörler, bu hakları hedef kitleleri olan seçmenleri kendi lehlerine oy vermeleri doğrultusunda ele almakta ve haklar konusunu seçim yarışını kazanmak için araçsallaştırmaktadır. Bu bağlamda, ekonomik ve sosyal açıdan güçsüz olan geniş halk kitlelerinin sosyal haklar sorunlarının göz ardı edilmesi ve siyasal seçim dönemlerinde potansiyel oy olarak görülmesi problemi ortaya koymaktadır.

Sosyal, ekonomik ve kültürel haklar sorunlarını dile getirme, irdeleme ve çözüm önerisi getirme konusunda dar anlamda Twitter'ın geniş anlamda sosyal medya platformlarının büyük bir potansiyele ve yetkinliğe sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda siyasal aktörler, sosyal medya platformlarının onlara sunduğu imkanları daha etkin bir şekilde kullanmalı ve toplumda ekonomik, sosyal ve kültürel alanda dezavantajlı kitlelerin sorunlarını gündeme getirmek, bu sorunlar çerçevesinde kitleleri bilgilendirmek, eğitmek, yönlendirmek ve çözüm önerileri getirmek için bu platformları daha etkin bir şekilde kullanmalıdır.

Son olarak, bu çalışma, siyasal aktörlerin siyasal seçim kampanyası döneminde sosyal, ekonomik ve kültürel haklar konusunu ne oranda gündeme getirdiklerini ele almış ve bunu da bir sosyal medya aracı olan Twitter üzerinden analiz etmeye çalışmıştır. Ayrıca Cumhurbaşkanı adayları tarafından Twitter dolayısıyla dolaşıma sokulan iletiler ele alınırken sadece bir aylık süre analiz edilmiştir. Bu çalışmada, sadece Twitter'e odaklanılması ve seçimden önceki bir aylık sürenin ele alınması, bu çalışmanın sınırlılıklarını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, sosyal, ekonomik ve kültürel haklar konusunda çalışmalar yürütmek isteyen ve literatürdeki boşlukları doldurmak isteyen araştırmacılar için şu önerileri yapmak mümkündür:

Sosyal, ekonomik ve kültürel haklar haklar konusunun siyasal aktörler tarafından ne düzeyde gündeme getirildiği ele alınırken siyasal aktörlerin sahip olduğu Instagram, Youtube ve Facebook vb. sosyal medya araçları da incelenmeli, böylece Twitter kapsamında yürütülen bu çalışmanın çıktılarıyla yeni yapılacak çalışmaların çıktıları karşılaştırılmalıdır.

Benzer bir çalışma, geleneksel medya araçları üzerinden yürütülmeli, böylece sosyal hakların topluma duyurulması ve bu amaçla gündem oluşturulması konusunda geleneksel medya araçları ile sosyal medya araçlarının sahip olduğu potansiyel karşılaştırılmalıdır. Ayrıca, Füsun Alver (2011) tarafından yapılan çalışma, aynı veya daha geniş örneklem

kullanılarak yeniden yapılmalı, böylece söz konusu çalışma üzerinden geçen 10 yıllık süre zarfında yazılı basın organlarının sosyal haklar konusunda sahip olduğu tutumda bir değişiklik olup olmadığı ortaya konulmalıdır.

Yukarıda yer verildiği üzere bu çalışma, seçimden önceki bir aylık dönemi ele almıştır. Bu nedenle benzer bir çalışma, daha geniş bir zaman aralığı ele alınarak yürütülmeli, hatta Türkiye’de çok partili hayata geçildiği günden bu yana gerçekleştirilen tüm seçimler analiz edilmelidir. Böylece sosyal hakların siyasal aktörler tarafından ne düzeyde önemsendiği ve gündeme getirildiği konusunda geniş kapsamlı sonuçlara ulaşmak mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

- AKIN, Fehmi (2006). “1924 Anayasasının Modernleşme Açısından Anlamı”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Atatürk Özel Sayısı*. Sayı: 3. 1-12.
- ALVER, Füsun (2011). “Basında Siyasal Liderlerin ve Köşe Yazarlarının Sosyal Haklara İlişkin İletilerinin Analizi”, *Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu III*. 289-339.
- ANIK, Cengiz (2000). *Siyasal İkna*. Ankara: Vadi Yayınları.
- ARISTOTALES (2013). *Retorik*. (Çev. Mehmet H. Doğan). 11. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- AZİZ, Aysel (2010). *İletişime Giriş*. 3. Baskı, İstanbul: Hipernik Yayınları.
- AZİZ, Aysel (2007). *Siyasal İletişim*. 2. Baskı, Ankara: Nobel Dağıtım.
- BAUMAN, Zygmunt (2014). *Azınlığın Zenginliği Hepimizin Çıkarına mıdır?*. (Çev. Hakan Keser). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- BEKİROĞLU, Onur ve BAL, Enes (2014). *Siyasal Reklamcılık*. İstanbul: Literatürk Academia.
- BİLGİN, Nuri (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- BONGRAND, Michel (1992). *Politikada Pazarlama*. (Çev. Fatoş Ersoy). İstanbul: İletişim Yayınları.
- BORATAV, Korkut (2005). “İktisat Tarihi (1981-2002)”, *Bugünkü Türkiye. 1980- 2003. Türkiye Tarihi. Cilt 5* içinde. (Der. Sina Akşin). İstanbul: Cem Yayınevi. 187-246.
- BOSTANCI, Mustafa (2015). *Sosyal Medya ve Siyaset*. Konya: Palet Yayınları.
- BUĞRA, Ayşe (2010). *Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- BUĞRA, Ayşe ve KEYDER, Çağlar (2013). “Önsöz”, *Sosyal Politika Yazuları* içinde. (Ed. Ayşe Buğra ve Çağlar Keyder). İstanbul: İletişim Yayınları. 7-17.
- CANDIR, Hanife ve İSLAMOĞLU, Emel (2014). “Türkiye’de Kadın Çalışanların Sosyal Haklar Açısından Durumu”, *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı: 2. 39-68.
- CLARKE, John (2004). “Dissolving The Public Realm? The Logics And Limits of Neo-Liberalism”, *Journal of Social Policy*. Issue: 1. 27-48.

- ÇANKAYA, Erol (2015). *Siyasal İletişim Dünyada ve Türkiye’de*. Ankara: İmge Kitabevi.
- ÇETİN, Halis (2015). *Siyaset Bilimi*. 5. Baskı, Ankara: Orion Kitabevi.
- ÇOBANOĞLU, Şaban (2007). *Suskunluk Sarmalı ve Siyasal İletişim*. İstanbul: Fide Yayınları.
- DARREN G. Lilleker (2013). *Siyasal İletişim: Temel Kavramlar*. (Çev. Abdullah Altın vd.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- DEAN, Hartley (2008). “Social Policy and Human Rights: Re-thinking the Engagement”, *Social Policy & Society*. Issue: 1. 1-12.
- DOĞU, Burak., ÖZÇETİN, Burak., BAYRAKTUTAN, Günseli., BİNARK, Mutlu., ÇOMU, Tuğrul., AYDEMİR Aslı Telli ve İSLAMOĞLU, Gözde (2014). *Siyasetin Yeni Hali: Vaka-i Sosyal Medya*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- ELDENİZ, Levent ve Sırma, N. Sertaç (2010). *Basın ve Sayısal Yayın Teknolojileri*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- ESPING-ANDERSEN, Gøsta (1999). *Social Foundations of Post-industrial Economies*. New York: Oxford University Press.
- GIDDENS, Anthonny (2000). *Üçün Yol Sosyal Demokrasinin Yeniden Dirilişi*. (Çev. Mehmet Özay). İstanbul: Birey Yayıncılık.
- GÖKÇE, Orhan (2006). *İçerik Analizi: Kuramsal ve Pratik Bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- GÜNGÖR, Nazife (2016). *İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar*. 3. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- HEYWOOD, Andrew (2013). *Siyaset*. (Çev. Bekir Berat Özipek vd.). 9. Baskı, Ankara: Liberte Yayınları.
- KILIÇASLAN, Emine (2008). *Siyasal İletişim: İdeoloji ve Medya İlişkisi*. İstanbul: Kriter Yayın Evi.
- KIŞLALI, A. Taner (2002). *Siyaset Bilimi*. 9. Baskı, İstanbul: İmge Kitabevi.
- KURTULUŞ, Kemal (2010). *Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- McNAIR, Brain (2011). *An Introduction to Political Communication*. 5th Edition, London: Routledge.
- MUTLU, Erol (1994). *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Ark Yayınları.
- OKTAY, Mahmut (2002). *Politikada Halkla İlişkiler*. İstanbul: Derin Yayınevi.
- ÖZERDEM, Füsun (2010). “Avrupa Birliği Sosyal Politikası ve Türkiye’nin Uyumu”, *Yardım ve Dayanışma. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Araştırma Dergisi*. Sayı:1. 17-28.
- ÖZKAN, Abdullah (2007). *Siyasal İletişim Stratejileri*. İstanbul: Tasam Yayınları.
- PIERSON, Christopher (2006). *Beyond the Welfare State: The New Political Economy of Welfare*. Cambridge: Polity Press.

- PIKETTY, Thomas (2014). *Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital*. (Çev. Hande Koçak). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- SAĞNAK, Mehmet (1996). *Medya-Politik (1983-1993 Yılları Arasında Medya-Politikacı İlişkileri)*. İstanbul: Yön Yayıncılık.
- SEYYAR, Ali (2008). *Sosyal Siyaset Terimleri Ansiklopedisi*. 2. Baskı, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- SOYSAL, Tamer (2003). "Birleşmiş Milletler İkiz Sözleşmeleri ve Self Determination İlkesi", *Türk Hukuk Dergisi*. Sayı: Aralık. 8-13.
- SPICKER, Paul (2000). *The Welfare State a General Theory*, London: Sage Publications.
- SUR, Melda (1993). "İnsan Hakları Kavramındaki Gelişmeler", *İzmir Barosu Dergisi*. Sayı:3. 40-45.
- TALAS, Cahit (1992). *Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- TANÖR, Bülent (1978). *Anayasa Hukukunda Sosyal Haklar*. İstanbul: May Yayınları.
- TURAN, Güngör (1996). "Türk Anayasalarında Sosyal Hakların Gelişimi ve Yorumu", *TODAYE İnsan Hakları Yıllığı*. Sayı: 1. 104-120.
- TÜRKOĞLU, Nurçay (2004). *İletişim Bilimlerinden Kültürel Çalışmalara Toplumsal İletişim: Tanımlar, Kavramlar, Tartışmalar*. İstanbul: Babil Yayınları.